

**Наукова бібліотека
Вінницького національного медичного
університету ім. М. І. Пирогова**

**Методичне об'єднання бібліотек
вищих навчальних закладів м. Вінниці**

Новий погляд на традиційні напрями наукової діяльності бібліотеки

**Матеріали
науково-практичної конференції**

**25 квітня 2014 року
м. Вінниця**

**Наукова бібліотека
Вінницького національного медичного
Університету ім. М. І. Пирогова**

**Методичне об'єднання бібліотек
вищих навчальних закладів м. Вінниці**

**Новий погляд на традиційні напрями
наукової діяльності бібліотеки**

**Матеріали
науково-практичної конференції**

25 квітня 2014 року, м. Вінниця

Вінниця, 2014

УДК 021.6(477)

Н-74

Укладач Мельник М. І., заступниця директорки бібліотеки
Відповідальна за випуск Кравчук Н. М., директорка бібліотеки

Н-74 Новий погляд на традиційні напрями наукової діяльності бібліотеки : матеріали наук.-практ. конф., 25 квітня 2014 р., Вінниця / метод. об-ня б-к ЗВО м. Вінниці, Наук. б-ка ВНМУ ім. М. І. Пирогова ; уклад. М. І. Мельник ; ред. Л. В. Сухарева ; відп. за вип. Н. М. Кравчук. – Вінниця, 2014. – 86 с.

Збірник матеріалів містить доповіді фахівців бібліотек закладів вищої освіти м. Вінниці, оприлюднені на науково-практичній конференції «Новий погляд на традиційні напрями наукової діяльності бібліотеки», яка відбулася 25 квітня 2014 р.

Видання адресовано працівникам бібліотек різних типів і форм власності.

Матеріали відтворено зі збереженням змісту, стилю та орфографії оригіналів, наданих авторами. Автори опублікованих статей несуть повну відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел та посилання на них.

УДК 021.6(477)

ЗМІСТ

Наукова діяльність як стратегічний напрямок розвитку бібліотеки.

Банкова Наталія Петрівна, заступник директора бібліотеки ВНТУ 4

Науковий вектор в діяльності бібліотеки ВДПУ.

Воробйова Любов Миколаївна, заступник директора бібліотеки ВДПУ..... 13

Краєзнавчий аспект в науковій роботі бібліотеки ВНМУ імені М. І. Пирогова.

Юрчишина Ольга Анатоліївна, головний бібліотекар наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова..... 24

Інформаційно-бібліографічна діяльність бібліотеки ВТЕІ КНТЕУ: науковий підхід.

Карпусь Людмила Василівна, завідувач інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки ВТЕІ КНТЕУ..... 35

Видавнича діяльність бібліотеки ВДПУ як сфера наукового знання і практичної діяльності.

Кузнєцова Тетяна Анатоліївна, провідний редактор бібліотеки ВДПУ..... 43

Електронні ресурси в науково-методичній діяльності бібліотеки ВДПУ.

Кирилик Олена Іванівна, бібліотекар I категорії бібліотеки ВДПУ..... 53

Бібліотечний сайт як різновид наукової роботи бібліотеки ВНАУ.

Латуша Наталія Миколаївна, головний бібліотекар бібліотеки ВНАУ..... 62

«Коріння Шевченкового роду» (наукове дослідження родоводу Т.Г. Шевченка).

Мельник Майя Ігорівна, завідувач сектору літератури іноземними мовами ВНМУ ім. М.І. Пирогова..... 69

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ НТБ ВНТУ

Банкова Наталія Петрівна,

заступник директора бібліотеки ВНТУ

Необходимость научной работы в университетской библиотеке всегда была и остается велением времени. Поддержание высокого уровня университетской науки и системы высшего образования предъявляет к вузовским библиотекам особые требования.

Научная работа библиотеки вуза состоит из 2-х направлений. Это научно-методическая и научно-исследовательская деятельность. Основная масса библиотечных специалистов обычно достаточно хорошо представляют себе первое направление, включающее в себя вопросы координации деятельности библиотек вузов в рамках Методического объединения, организацию системы повышения квалификации, оказание консультационной помощи по вопросам библиотечно-информационной деятельности, составление регламентирующей документации, методическое сопровождение технологических инноваций в библиотеке.

Библиотечное исследование – это процесс сбора сведений об отдельных направлениях работы учреждения, с целью определения качества предоставляемых услуг и уровня достижения поставленных библиотекой задач.

По мнению американского эксперта в области управления качеством Джеймса Харрингтона, «если Вы не можете что-либо изменить, Вы не можете это понять. Если Вы не можете это понять, Вы не можете контролировать. Если Вы не можете контролировать, Вы не можете совершенствовать». Иными словами, проведение научного исследования – это возможность выявлять те стороны деятельности библиотеки, которые нуждаются в дальнейшей корректировке.

В научно-технической библиотеке ВНТУ научная деятельность осуществляется в разнообразных формах, принятых в учреждениях культуры, науки и образования:

- научно-методической;
- научно-образовательной и научно-просветительской;
- научно-издательской.

В научно-исследовательской работе выделяют такие направления:

- организация научных исследований и управление ими;
- подготовка научных кадров в формальных (вуз, кафедра, аспирантура) и неформальных (научные школы) структурах;
- обмен научной информацией с помощью профессиональных изданий, в рамках библиотечных конференций, а также с помощью каналов неформальных коммуникаций.

Информационные и аналитические материалы по результатам научных исследований готовит Национальная Парламентская библиотека Украины. Один раз в 5 лет выходят «Обзоры научно-исследовательской работы научных библиотек».

Кроме этого издания, обзоры научно-исследовательской работы отдельных библиотек и вузов находят освещение на страницах профессиональных журналов «Бібліотечний вісник», «Бібліотечна планета», «Библиотечный форум». Все они являются отчетами о завершении исследований за определенный период, несут мало аналитических и критических материалов, внедрения результатов в практику работы.

Интенсивное развитие социологических исследований Национальной Парламентской библиотеки Украины обусловили появление специального бюллетеня «Соціологічні дослідження в бібліотеках». На сегодня вышло 35 бюллетеней. Их цель – оперативное и полное ознакомление библиотечной общественности с результатами социологических исследований, которые проводятся научными библиотеками (в основном областными) Украины. Ознакомиться с ними можно на сайте Национальной Парламентской библиотеки в разделе «Бібліотечному фахівцю».

Научная работа библиотеки реализуется путем:

- информирования преподавателей и аспирантов университета по интересующим их темам;
- составления и издания библиографических указателей;
- участия в научных конференциях, семинарах в университете;
- анализа деятельности структурных подразделений библиотеки и отдельных библиотечных процессов;
- социологического опроса мнения читателей и библиотекарей;
- организации занятий по повышению квалификации работников библиотеки;
- библиотечно-информационным обслуживанием в условиях электронной среды;
- разработки регламентирующей документации.

Что касается отделов, занимающихся библиографической работой, то аспект научности отражается и в названии от дела: это может быть информационно-библиографический, научно-библиографический или научно-информационный отдел. Научный аспект отражается и в содержании работы – кроме обслуживания много – и разнообразных информационных потребностей пользователей сутью остаётся приоритетное обслуживание научных интересов и потребностей студенческой и вузовской науки, целевое и избирательное обслуживание научных тем и отдельных ученых, составление серьёзных библиографических указателей с научным вспомогательным аппаратом, адресованных университетскому потребителю, формированию информационной культуры, отвечающей современной требованиям.

Сегодня информационно-библиографический отдел занимает важное место в структуре библиотеки и направляет свои усилия на обеспечение информационных потребностей профессорско-преподавательского и студенческого состава университета, объединяя в своей работе информационно-библиографическую и научно-библиографическую деятельность. Совершенствуются традиционные носители

справочно-поискового аппарата, который состоит из системы каталогов и картотек, поиск новых форм донесения информации до пользователей.

Составной частью СБА библиотеки является СКС и тематические картотеки: «Авторы ВНТУ», «Історія ВНТУ», «Вища школа» и др. Сотрудники отдела осуществляют научно-аналитическое описание статей из 90 периодических изданий Украины, России, а также из научных сборников, которые издает и получает наш университет.

Ведущей составной частью научно-библиографической работы библиотеки является библиографическое обслуживание в режиме «запрос-ответ», выполнение библиографических справок, предоставление библиографических консультаций. В 2013 году выполнено 33088 справок, в автоматизированном режиме – 15994, библиографических – 9169.

Важным аспектом нашей работы стало ежеквартальное издание библиографического указателя «Проблемы высшей школы», в котором отражаются вопросы модернизации высшей школы, инновации, экономические аспекты, гуманизация и гуманитаризация, методики преподавания, дистанционное образование и другие направления. Каждый указатель включает около 100 статей. С 2004 года его подготовкой занимается зав. библиографическим отделом Квятковская Л. В. С 2011 года он выставляется на сайте НТБ. В 2012 году издан библиографический указатель «Цілі та пріоритети сталого розвитку України», ч. 1, ч. 2.

Для постоянного повышения качества учебного процесса, развития науки необходимо своевременное информирование преподавателей о новых изданиях, которые поступили в НТБ. Ежемесячно на 40 кафедр рассылается по e-mail «Нові надходження». Осуществляется дифференцированное информирование в рамках ИРИ «Индивидуальное распространение информации» – 38 человек, и дифференцированное обслуживание руководителей университета «ДОК» - 20 чел. Это позволяет преподавателям оперативно отслеживать новые документы по учебным дисциплинам и темам научных исследований. Ежегодно

сотрудники отделов обслуживания проводят широкие просмотры периодики, поступившей в библиотеку. За неделю читальный зал посетило 80 человек. Ими просмотрено 926 журналов.

Актуальность и оперативность предоставления информации, тематическое и видовое разнообразие библиотечных ресурсов – это показатели, которые учитываются как основные аргументы повышения качества научно-образовательных процессов.

В 2014 году по инициативе директора библиотеки Притуляк Т. Е. начата работа по изданию серии библиографических указателей «Ученые нашего университета». В феврале был подготовлен указатель к 90-летию И. В. Кузьмина, лауреата Государственной премии Украины, Премии Совета Министров Украины, профессора, ректора ВПИ с 1976 по 1989 годы. Планируем к лету выпустить еще один указатель к 70-летию Анатолия Михайловича Петуха, профессора, зав. кафедрой программного обеспечения.

Назрел вопрос модернизации системы обучения основам информационной культуры, формирования опыта самостоятельного поиска в ЭК. ИБО разрабатывает новую программу по «Основам информационной культуры» с использованием компьютерных технологий для разных категорий читателей – от первокурсника до аспиранта. Презентация запланирована на сентябрь.

Сотрудники всех отделов библиотеки принимают активное участие к подготовке научных конференций, которые проводятся в университете (подбор литературы, консультации по правилам библиографического описания, составления пристрастной библиографии, индексированию научных трудов по таблицам УДК и ББК, организация книжных выставок).

Библиотека принимает самое активное участие в подготовке сборника материалов научно-практической интернет-конференции «Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ», которые прошли в 2010, 2012 и 2013 году в ВНТУ. В этих сборниках публиковались статьи сотрудников НТБ: Савчук, Павлишиной, Яремчук,

Андроник, Молоченко, Майданюка, Грищенко а также работников других вузовских библиотек.

В задачи научной библиотеки входит проведение научных исследований, ориентированных на организационную, технологическую и управленческую модернизацию всех направлений работы.

Прежде всего – это мониторинг информационных потребностей, формирование ресурсов и их использование, библиотечно-информационные технологии, формы обслуживания читателей, информационное обеспечение научной деятельности и учебного процесса университета. Социологические исследования позволяют оптимизировать деятельность библиотеки. Проведенное анкетирование среди студентов «Библиотека в системе учебного процесса» дало возможность выявить мнения читателей о нашей библиотеке и сформировать ее дальнейшую деятельность с учетом пожеланий. При планировании работы библиотеки была учтена большая часть замечаний и пожеланий. В результате проведения соцопроса «Місце художньої літератури в вашому дозвіллі» среди студентов были разработаны массовые мероприятия с целью популяризации украинской художественной литературы.

Проведение социологических исследований помогает определить пути инновационного развития библиотеки как одного из ведущих подразделений университета, который влияет на качество подготовки студентов – будущих специалистов.

Свою миссию НТБ видит в поддержке учебного процесса и научной работы в университете путем создания необходимых условий доступа к информации, повышении информационной культуры читателя, содействии развитию интеллектуального потенциала университета.

По инициативе директора НТБ Притуляк Т. Е. начинается работа по созданию научного репозитария, который сохраняет, систематизирует, распространяет электронные публикации и электронные версии документов, которые

созданы профессорско-преподавательским составом, аспирантами, сотрудниками, библиотекарями ВНТУ.

В план библиотеки на 2014 год включена разработка «Концепции развития НТБ на 2014–2016 гг.», ориентированная на повышение качества обслуживания читателей и формирования документально-ресурсной базы библиотеки.

На IV квартал запланировано проведение аттестации библиотечных работников. Идет подготовительная работа.

Необходимым условием и эффективным способом совершенствования библиотечных процессов является их регламентация. Поэтому в библиотеке уделяют большое внимание созданию и редактированию инструктивно-методических, технологических и нормативных документов. В 2013 году были отредактированы «Посадові інструкції» на всех сотрудников. Разработаны: «Положення про обмінний фонд НТБ», «Положення про підвищення кваліфікації бібліотекарів», «Інструкція з обліку електронних видань в НТБ ВНТУ». Всего разработано и подготовлено 7 документов.

Анализ деятельности структурных подразделений библиотеки, статистические показатели за год, за три года, за пять лет исследует состояние работы в целом, по отдельным направлениям и позволяет сделать прогноз на дальнейшее развитие библиотеки. В обязательном порядке анализы содержат графические материалы, таблицы, что дает возможность сравнивать работу за последние годы, а также делать выводы и рекомендации. Такие анализы составляются ежегодно. Они служат темой обсуждения на Совете при директоре, для принятия методических решений. Анализ посещения, книговыдач помогает решить вопрос о равномерной нагрузке на отделы. Анализ использования фонда помогает очищению фонда, его перераспределению и комплектованию. Таким образом, аналитическая функция – одна из основных в научной работе библиотеки, а ее результат – рекомендации по усовершенствованию библиотечной работы.

Одним из главных направлений в работе библиотеки является организация системы повышения квалификации, так как современный библиотекарь должен оперативно реагировать

на изменения в нашей жизни, совершенствовать свои знания и навыки. Высшей формой повышения квалификации специалистов остаются научно-практические конференции. В 2012 году на базе НТБ ВНТУ проходила конференция «Сучасні тенденції діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформаційного суспільства». Работники НТБ ВНТУ принимают самое активное участие в занятиях, организуемых методобъединением вузовских библиотек. Обычно подготовка к подобным мероприятиям занимает длительное время, охватывает большой объем работы, заставляет библиотекарей углубленно заниматься выбранной темой, чтобы представить свой труд коллегам. Очень эффективны в процессе обучения показательные массовые мероприятия, их дальнейший разбор с участниками. Так, для участников школы профессионального мастерства «Форми та методи обслуговування користувачів у бібліотеках ВНЗ» в ноябре 2013 года были оформлены разные виды книжных выставок. Несколькими годами ранее также для работников вузовских библиотек был подготовлен литературный вечер «Я не хочу, щоб світ узнав мою таємничу повість», посвященный Лермонтову.

Одно из современных и эффективных форм повышения квалификации являются конкурсы профессионального мастерства. Такой конкурс среди вузовских библиотек был проведен нашим методобъединением лет 6-7 тому назад. Лучшей была признана библиотека ВНТУ. К сожалению, больше конкурс не проводился. Жаль, потому что он дает толчок к творчеству, поиску новых идей, неординарному и неформальному отношению к профессии. (Конкурс выставок к 200-летию Т. Шевченко, Клуб библиотекарей – посещение музеев, обсуждение книг, встреча с интересными людьми, писателями, редакторами Винницких газет).

В 2013 году НТБ ВНТУ приняла участие в XII-ой Международной конференции «Перспективи розвитку університетських бібліотек на шляху розбудови суспільства знань» во Львове, на которой директор Притуляк Т. Е. выступила с докладом на тему «Впровадження автоматизованої книговидачі в НТБ ВНТУ: проблеми та перспективи».

Роль и позиция библиотеки на современном этапе предъявляют новые серьезные требования к подготовке библиотечных специалистов. С целью выявления потенциальных возможностей работников библиотеки, перспективы развития кадровой политики, оптимизации системы повышения квалификации была разработана анкета для библиотекарей. Надеемся, что результаты помогут найти новые решения в управлении персоналом, эффективного использования возможностей каждого члена коллектива, расширить потенциал библиотеки.

Готовясь к 50-летию университета и библиотеки, пришлось поработать в Госархиве Винницы и архиве ВНТУ, найденные факты и материалы были включены в книгу «ВНТУ. 50 років розвитку», и представлены на сайте НТБ. В музее истории ВНТУ библиотеке отведена целая витрина.

Научно-образовательная и научно-просветительская деятельность занимает важное место в работе библиотеки. Реализация образовательных и просветительских мероприятий позволяет привлечь внимание к фондам. Например, подготовлена виртуальная выставка «Майбутньому студенту», размещенная на сайте НТБ, кроме информации о специальностях, которым обучают в ВНТУ, дает перечень литературы о самом университете, олимпиадах, соревнованиях международных конференциях, наградах, завоеванных студентами. Виртуальная выставка «Тобі, першокурсник» знакомит с самыми популярными изданиями по математике, физике, химии, геометрии в помощь студенту. Культурно-просветительская работа библиотеки направлена на формирование у студентов активной жизненной позиции, национальной гордости, высоких моральных и духовных потребностей (фоторяд массовых мероприятий).

Из всего сказанного можно сделать вывод о том, что научная работа имеет для библиотекарей разных типов библиотек, тем более вузовских, и на библиотечную профессию в целом огромное значение. Она становится объективной, обязательной и неотъемлемой составляющей библиотечной профессии, повышает профессиональный уровень, дает

уверенность при реализации тактических и стратегических задач, развивает библиотечное дело усилиями библиотекарей – практиков, позволяет эффективно выполнять сложные задачи, профессия становится привлекательна возможностью творческой реализации личности, способствует самоуважению, создает положительный имидж библиотекаря и библиотеки среди читателей и коллег.

НАУКОВИЙ ВЕКТОР У ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

Воробйова Любов Миколаївна,
заступник директора бібліотеки ВДПУ

Модернізація вищої освіти спрямовує організацію університетської бібліотеки на подальший розвиток системи інформаційно-бібліотечного обслуговування, надання доступу до світових наукових інформаційних баз даних, впровадження нових технологій, створення власних інформаційних ресурсів, належне комплектування бібліотечних фондів та інформаційного супроводу наукової діяльності. Важливою складовою бібліотечної роботи є науково-інформаційна діяльність, що забезпечує наукові дослідження навчального закладу.

Впроваджуючи в роботу нові форми і методи, поєднуючи традиційні та електронні ресурси, індивідуальні та корпоративні методи роботи, бібліотека педуніверситету здійснює масштабне коло завдань з інформаційного забезпечення наукових працівників, проводить заходи, спрямовані на допомогу науково-дослідній діяльності університету.

Наукова діяльність бібліотеки реалізується шляхом:

- сприяння науковій та навчально-методичній діяльності кафедр та наукових працівників університету;
- інформування викладачів та аспірантів університету з актуальних для них проблем;
- впровадження інноваційних технологій;
- створення, аналітико-синтетична обробка інформаційних ресурсів, БД, електронного фонду;
- оптимізація обслуговування користувачів;
- бібліографування творчого доробку працівників університету, укладання та видання бібліографічних покажчиків;
- участі у корпоративній каталогізації бібліотек;
- дослідження історії розвитку бібліотеки, формування фондів, виявлення цінних та рідкісних видань;
- аналізування діяльності підрозділів бібліотеки та окремих процесів;
- розробки регламентуючих документів, планів, звітів;
- участі в конференціях, семінарах, презентаціях;
- наукових публікацій працівників бібліотеки;
- становлення молодих фахівців, робота з кадрами у бібліотеці;
- впровадження менеджменту і маркетингу у діяльність бібліотеки.

Попри фінансові негаразди працівники бібліотеки здійснюють науково обґрунтоване, повне й оперативне комплектування фонду документами всіх типів і видів, що забезпечує інформацією науково-дослідну діяльність університету.

Інформаційний ресурс на 01.04.2014 р. становить 511785 одиниць зберігання, в т.ч. наукової літератури – 222856 прим.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій у 90-х роках ХХ ст. зумовив інноваційні перетворення в усіх сферах людської діяльності, зокрема створив новий вектор у діяльності бібліотеки. Можливість користуватися сучасними інформаційними технологіями суттєво впливає на одержання

якісної вищої освіти. Тому створення інформаційних ресурсів представляє не тільки теоретичний, але і практичний інтерес як частину процесу інформування студента, викладача, науковця. Комп'ютеризація, використання всесвітньої мережі Інтернет, збільшення електронних інформаційних ресурсів значно розширили і полегшили можливості та форми доступу до інформаційних ресурсів і, як результат, позитивно вплинули на якість задоволення наукових потреб користувачів.

Пошук та глибока аналітико-синтетична обробка документальних потоків з використанням інноваційних методів роботи дає можливість ефективно використовувати сучасні інформаційні технології у науково-дослідній роботі, відкриває перспективи підвищення ефективності інформаційного та довідково-бібліографічного забезпечення фахівців, що значно полегшує пошук наукової інформації.

Особливе значення для наукових робіт має їх оприлюднення та забезпечення можливості безперешкодного пошуку інформації у бібліографічних пошукових системах. Незамінним пошуковим засобом у цьому процесі є класифікаційні індекси УДК та ББК, які містять у закодованому вигляді відомості про приналежність наукової роботи до конкретної галузі наук. Працівники відділу комплектування та наукової обробки документів надають послуги з визначення індексів УДК (ББК) та авторського знаку для наукових публікацій викладачів, аспірантів та студентів Вінницького педуніверситету. У 2013 р. засистематизовано більше 2000 наукових публікацій.

На особливу увагу в роботі сучасної книгозбірні заслугоує питання організації інформаційних ресурсів, що включає: каталогізацію, систематизацію, індексування, створення бібліографічних записів, авторитетний контроль тощо.

З впровадженням у практику роботи комп'ютерних технологій, фахівці бібліотеки вивчають і досліджують процеси створення власних інформаційних ресурсів, розвиток та використання мережевих технологій, забезпечення доступу до

власних та світових інформаційних ресурсів, а також пошуку ефективних методів обслуговування користувачів.

Продовжується активна робота з обслуговування та наповнення баз даних електронного каталогу, в т.ч. службових та формування власних ресурсів бібліотеки. Наразі, електронний ресурс бібліотеки становить понад 245 тис. записів, у т. ч. ЕК – 221 тис.

До послуг науковців в електронних залах бібліотеки діють автоматизовані робочі місця для проведення самостійного пошуку в базах даних електронного каталогу та отримання інформаційно-бібліографічних списків за результатами пошуків. Розроблено комплексну методику пошуку та відбору видань у базах даних електронного каталогу та мережі Інтернет за темами науково-дослідної діяльності.

Для самостійної пошукової роботи віддалених користувачів сформовано Інтернет-каталог бібліотеки. Інтернет-каталог містить понад 155 тис. бібліографічних записів. На сайті ресурсу (www.e-catalog.name) сформовано коротку довідку з правил формування пошукових запитів, та вибору форматів відображення знайдених результатів.

Одним із шляхів розповсюдження результатів дослідження наукових працівників університету, максимізації їх відкритості та наукового впливу, інтерактивним інструментарієм доступу до повнотекстових електронних здобутків науковців університету стало створення Інституційного репозитарію. Електронні колекції, що формуються бібліотекою, насамперед орієнтовані на інформаційні потреби наукових досліджень та навчального процесу університету.

Вагомим джерелом інформації як про бібліотеку так і про її ресурси в сучасному інформаційному просторі всесвітньої мережі Інтернет виступає сайт бібліотеки, що є складовою сайту університету.

На сторінці сайту «Інформаційно-просвітницький блок бібліотеки», в рубриці «Віртуальні перегляди» організовано вибірковий анотований перегляд нових надходжень до бібліотеки, а на сторінці «Електронні ресурси бібліотеки»,

щомісяця у рубриці «Новинки» надається інформація про нові надходження до фондів бібліотеки книжкових видань та розпис аналітичних статей.

Протягом 2013 р. на сайті сформовано списки галузевої бібліографії за основними розділами знань навчально-методичної та наукової літератури 2007-2012 років видання, та статей з періодики 2012 р. Браузери надають можливість проводити пошук за кожним з списків галузевої бібліографії (Ctrl + F).

У поточному році до «Інтернет-навігатора» бібліотеки додано блок посилань на ресурси Інтернету – «Сайти для науковців»:

- науково-технічні та навчальні електронні бібліотеки;
- бібліотеки наукової та академічної інформації;
- ресурси відкритого доступу;
- спеціальні архіви дисертацій та авторефератів;
- патентні фонди та ресурси про інтелектуальну власність;
- портали наукової періодики.

До блоку навчальних дисциплін, що вивчаються в університеті, додано 128 посилань.

В системі вибіркового розповсюдження інформації (ВРІ) інформуються 8 кафедр:

- Інститут педагогіки, психології і мистецтв з психолого-педагогічної тематики та за темою «Музичне мистецтво»;
- Інститут історії, етнології і права за темою «Історія. Розвиток української та зарубіжної культури»;
- проф. Н. Л. Іваницька – за темою «Абсолютивно-релятивні параметри повнозначного слова в українській і англійській мовах».

Надіслано 406 повідомлень електронною поштою, 18 – в паперовому вигляді.

В системі диференційованого забезпечення керівництва (ДЗК) надається інформація керівному складу університету за темами «Питання вищої школи» та «Виховання студентської молоді». Надано всього 587 повідомлень.

Запроваджено «Бюлетень нових надходжень» з психолого-педагогічної тематики, який складається щоквартально і розсилається електронною поштою. Наразі інформуванням в автоматизованому режимі охоплено всі підрозділи університету.

Наша бібліотека постійно працює над методологією взаємодії з користувачами, впроваджуючи організаційно-технічні нововведення, адже це дозволяє здійснювати перехід на якісно новий рівень їхнього інформаційного забезпечення. За рахунок стрімкого розвитку інформаційних технологій набуває важливого значення підвищення інформаційної культури користувачів, особливо молодих науковців університету. З метою бібліографічного та інформаційного забезпечення читацького попиту в бібліотеці організуються різні заходи: індивідуальні консультації з використання ДБА, групові заняття із студентами в основному молодших курсів щодо набуття комп'ютерної грамотності та навичок роботи з мережевими технологіями.

Бібліотека активно співпрацює з бібліотеками різних відомств, здійснює корпоративну діяльність з формування інформаційних ресурсів, продовжує членство в Українській та регіональній бібліотечних асоціаціях, приймає участь у конкурсах, оголошених бібліотечними асоціаціями.

З впровадженням телекомунікаційних технологій стало можливим об'єднання бібліотек для корпоративної каталогізації. Надалі продовжується діяльність у всеукраїнській та регіональній корпоративній каталогізації, проводиться електронна доставка та обмін номерами аналітичних описів журнальних статей з українських періодичних журналів.

Ми приймаємо участь в корпораціях на базі:

- Центрально-українського кооперативного каталогу з аналітичного розпису статей журналів України (ЦУКК), обмін записами відбувається через Інтернет-портал Кіровоградської ОУНБ;
- регіонального каталогу (РКК) на базі Вінницькою ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва.

В рамках спільних проектів корпорації з ДНПБ ім. В. Сухомлинського діє ряд проектів де, крім корпоративного аналітичного розпису журнальних статей:

- здійснюється робота зі створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу з психолого-педагогічної тематики, реферативного продукту БД «Україніка наукова», для якої реферуються статті зі збірника «ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія»;

- наповнюється зведена база даних дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології. Доступ до неї та ряду журналів з питань педагогіки та психології іноземними мовами відкрито через сайт нашої бібліотеки, що дає можливість науковцям та студентам університету користуватися даними ресурсами з будь якого місця, де є Інтернет;

- проводиться підготовка до формування повнотекстового ресурсу цифрових копій видань цінного та рідкісного фонду.

За рік 2013 рік отримано понад 6850 описів документів, відправлено понад – 2200 описів.

Складовою наукової діяльності бібліотеки є видавнича продукція, яка систематизує та популяризує наукові знання освітян університету.

Формами наукової діяльності бібліотеки та поглибленої професіоналізації є участь у регіональних, всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах, нарадах, інтернет-конференціях та вебінарах, нарадах директорів бібліотек ВНЗ.

Спеціалісти бібліотеки беруть активну участь у наукових конференціях і семінарах методичного об'єднання бібліотек ВНЗ міста Вінниці, виступаючи з доповідями та повідомленнями (Баланюк Т. М., Тукало О. М., Білоус В. С.), приймають участь у всеукраїнських та міжнародних конференціях та семінарах, інтернет-конференціях та вебінарах (м. Донецьк, м. Тула (Росія), 16.05.2013).

У березні 2013 р. на регіональній науково-практичній конференції «Виховання молоді на принципах християнської

моралі: відзначення в Україні 1025-річчя Хрещення Київської Русі» виступила директор бібліотеки Білоус В. С. з темою: «Формування основ християнської моралі в інформаційному середовищі бібліотеки»,

На Міжнародній науково-практичній конференції бібліотек ВНЗ III-IV рівнів акредитації «Перспективи розвитку університетських бібліотек на шляху розбудови суспільства знань» (м. Львів, наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка) у травні 2013 р. директор бібліотеки Білоус В. С. представила доповідь «Інновації в інформаційному середовищі навчального закладу – стратегія розвитку бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського», у вересні 2013 р. прийняли участь в Інтернет-конференції з доповіддю «Створення та функціонування Інституційного репозитарію Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського», до науково-практичної конференції «Бібліотеки та інформаційні ресурси в сучасному світі науки, освіти та культури» (м. Севастополь, 7-10 жовтня) підготовлено та надіслано доповідь «Використання соціальних сайтів у бібліотеці вищого навчального закладу: за чи проти?», який було включено до збірника матеріалів конференції.

13-15 жовтня 2013 р. Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського спільно з бібліотекою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу». Конференція відбувалася відповідно до плану роботи НАПН України на 2013 рік та завдань НДР «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України ім. В. О. Сухомлинського».

На конференції виступили працівники бібліотеки Баланюк Т. М., головний бібліограф з доповіддю «Інформаційно-бібліографічна діяльність бібліотеки ВДПУ

ім. М. Коцюбинського», Гадомський В. С., інженер-програміст із виступом-презентацією «Інтернет-сервіси в роботі сучасної бібліотеки вищого навчального закладу» та Зарванська І. В., головний бібліотекар з виступом «Концептуальна каталогізація в організації доступу до знань» та Білоус В.С., директор бібліотеки з доповіддю «Електронна бібліотека – основа інтегрованої технологічної системи формування інформаційного поля та швидкого доступу до інформації».

Працівники бібліотеки досліджують та вивчають теми, пов'язані з науковим опрацюванням документів, аналізують міжнародні тенденції, публікуються у фахових виданнях. У науково-практичних журналах було опубліковано статтю директора бібліотеки В.С. Білоус «Лінгвістичне забезпечення – важливий аспект діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського» («Вісник Книжкової палати, 2013, № 3) та статті головного бібліотекаря І. В. Зарванської «Універсальна десяткова класифікація як система організації знань авторських оригіналів» («Вісник Книжкової палати», 2013, № 5), «Концептуальна модель каталогізації як засіб забезпечення доступу до бібліографічних ресурсів» («Бібліотечний вісник», 2013, №5).

Університетська бібліотека спроможна не тільки виконувати інформаційно-бібліотечне забезпечення навчального та наукового процесів, а й здійснювати науково-дослідну роботу широкого спектру, що є складовою багатогранної діяльності вузу, пропонуючи нові напрямки наукових досліджень і творчих пошуків.

Одним з провідних напрямків наукових досліджень кожної бібліотеки є вивчення її розвитку та історії формування фондів. В рамках бібліографічного краєзнавства до 100-річчя освітянської книгозбірні проведено науково-краєзнавче дослідження, зібрано науковий матеріал з історії книгозбірні, опрацьовано першоджерела, архівні документи, історію бібліотечної справи, історію навчального закладу, які яскраво відображають етапи розвитку університету і бібліотеки, починаючи з 1913 р. Це дало змогу реально представити

діяльність бібліотеки на різних історичних етапах, розкрити динаміку формування фондів, показати удосконалення форм і методів обслуговування користувачів, висвітлити внесок професорсько-викладацького складу та співробітників бібліотеки у її розвиток. Результатом цих досліджень було ювілейне видання «Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, сьогодення, постаті (до 100-річного ювілею)». Робота бібліотеки висвітлена на сайті бібліотеки, на сторінках періодичних видань, видано книгу «Сто років духовності: спогади про бібліотеку».

Співробітники бібліотеки досліджують історію формування фонду, особливо унікальних колекцій, уточнюють джерела надходження та попередніх власників, здійснюють розшифровку та опис печаток і штампів, екслібрисів і маргіналій. Результатом цієї кропіткої роботи стала експозиція, представлена у виставково-музейній залі раритетних видань, яку ви сьогодні відвідаєте.

Глобальні виклики сьогодення впливають на діяльність бібліотеки, що позначається пошуком та освоєнням нових напрямів діяльності. Особливого значення набуває проектна діяльність як інструмент модернізації та важлива умова інноваційного розвитку. Наразі, працівники нашої бібліотеки працюють над створенням проектів у структурних підрозділах, які надалі будуть сплетені в один «Бібліотека ВДПУ – модель сучасної бібліотеки вищого навчального закладу».

Нові ідеї і проекти, які можуть результативно реалізовуватися в спільній діяльності досвідчених і молодих фахівців, необхідні для розвитку будь-якої бібліотеки. Знання традицій, професійний досвід старших колег дозволяють віднайти нове, нетрадиційне, а енергія, мобільність, адаптованість до вимог сучасного життя, вільне володіння телекомунікаційними технологіями молодих спеціалістів дозволяють втілювати інновації. Отже, кадровий потенціал – один із факторів визначення ефективності діяльності бібліотеки.

У практику бібліотечної діяльності активно впроваджуються маркетингові технології. Це дозволяє бібліотеці успішно здійснювати комунікаційну політику, маркетингове планування і контроль, аналіз ринку бібліотечно-інформаційної продукції і послуг. Головним для бібліотеки був і залишається користувач, його запити і потреби. З метою покращення роботи бібліотеки, вдосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів та впровадження передового досвіду постійно проводиться моніторинг бібліотечних процесів. Так, у 2013 р. працівниками відділу обслуговування навчально-методичною літературою було проведено маркетингове дослідження «Студент – людина читаюча», складене із трьох частин:

- Ваше відношення до читання;
- Читальні зали: за та проти;
- Використання холу відділу обслуговування навчально-методичною літературою «Місце для роботи чи дозвілля?».

Маркетингове дослідження, щоб було ефективним, повинно носити систематичний характер, тому за останні два роки ми провели 4 таких дослідження. Мета – визначення місця та ролі бібліотеки, висновки – обов'язкове підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, оптимізація бібліотечних технологій, створення умов для позитивних змін.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що бібліотека приділяє велику увагу науковій діяльності, щоб відповідати статусу бібліотеки сучасного навчального закладу. Робота бібліотеки щодо інформаційного забезпечення наукових досліджень університету направлена на формування відкритого інформаційного простору, можливість доступу до інформації на різних типах носіїв та їх комплексне поєднання, сприяє створенню гнучкої інфраструктури інформаційного забезпечення професорсько-викладацького складу, аспірантів, магістрантів та студентів університету, успішному задоволенню їх інформаційних потреб та запитів, розширенню спектру послуг та сервісів бібліотеки. Значно покращилося інформаційно-бібліотечне забезпечення вчених на основі

впровадження інноваційних технологій та поширення результатів науково-дослідної та науково-інформаційної діяльності університету шляхом підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів, формування БД, електронної бібліотеки та представлення власних інформаційних ресурсів у глобальній інформаційній мережі.

КРАЄЗНАВЧИЙ АСПЕКТ В НАУКОВІЙ РОБОТІ БІБЛІОТЕКИ ВНМУ ІМ. М. І. ПИРОГОВА

Юрчишина Ольга Анатоліївна,
*головний бібліотекар
наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова*

Із здобуттям Україною незалежності значно зріс у суспільстві інтерес до історії рідного краю. Чимало державних закладів, установ, громадських організацій розпочали активну роботу щодо виявлення, збереження, популяризації інформації краєзнавчої тематики. Особливе місце в цій діяльності займають бібліотеки вищих навчальних закладів, зокрема медичних, адже почуття патріотизму, знання історії рідного краю, повага до його видатних діячів – важлива складова виховання та навчання студентів – майбутніх лікарів, еліти української нації. Моя доповідь має на меті ознайомити з досвідом нашої бібліотеки в царині медичного краєзнавства, а також, можливо, залучити до співпраці учасників заходу.

Історія університету та медицини Вінниччини має глибокі традиції, значні здобутки. Широко відомі у всьому світі імена творців історії медицини нашого краю: мікробіолога й біохіміка, лауреата Нобелівської премії в галузі фізіології та медицини Зельмана-Абрахама (Соломона Абрамовича) Ваксмана; видатного хірурга й анатома М. І. Пирогова; нейрофізіолога, академіка НАН України П. М. Серкова; відомого терапевта, професора Б. С. Шкляра; видатного епідеміолога В. К. Високовича; українського мікробіолога, епідеміолога Д. К. Заболотного та багатьох інших.

Наукова бібліотека – один із структурних підрозділів університету, невід’ємна ланка медичної науки й освіти, важливим аспектом діяльності якої є медичне краєзнавство. Значного поліпшення ця робота досягла внаслідок кооперації та координації роботи з іншими бібліотеками Вінниччини й України, різними установами та організаціями, науковцями та краєзнавцями. Тісні контакти бібліотека налагодила із Державним архівом Вінницької області, працівники якого активно сприяють розширенню краєзнавчого напрямку роботи в бібліотеці, а також з Вінницькою обласною універсальною науковою бібліотекою ім. К. А. Тімірязєва, обласною науковою медичною бібліотекою, обласним краєзнавчим музеєм, Національним музеєм-садибою ім. М. І. Пирогова, обласним відділенням Спілки письменників України, окремими видавництвами, багатьма іншим установами та організаціями, краєзнавцями. Бібліотека – постійний учасник Міжнародних краєзнавчих науково-практичних конференцій, які відбуваються на базі ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, щорічних фестивалів української книги у Феодосії, до програми роботи яких входять Дні краєзнавчої книги, Дні бібліотек та бібліотекарів.

Поряд із традиційними технологіями в роботі використовуються новітні комп’ютерні. Краєзнавча діяльність бібліотеки спрямована на створення регіональних ресурсів у текстовому й електронному вигляді, забезпечення доступу до краєзнавчої інформації через мережу Інтернет (у бібліотеці є можливість скористатись WI-FI), до краєзнавчих матеріалів на різних носіях інформації. Підготовлено книжково-ілюстративні та віртуальні виставки: «Легенда століття» (до 105-ї річниці від дня народження П. М. Серкова (1908-2011)), «Родом з Вінниччини» (до 125-ої річниці від дня народження Зельмана Ваксмана (1888-1973)), «Степан Руданський (1834–1873). Лікар, поет, гуманіст» (до 180-річчя від дня народження).

У жовтні 2013 р. у фойє медичного університету відбулась презентація книжково-ілюстративної виставки «Легенда століття» до 105-ї річниці від дня народження П. М. Серкова (1908-2011), всесвітньо відомого вченого-

нейрофізіолога, доктора біологічних наук, професора, академіка НАН України, який свого часу очолював кафедру нормальної фізіології Вінницького медичного інституту (нині – університет). На виставці були представлені архівні та фотоматеріали, праці академіка, цікаві факти з його життя та наукової діяльності. Про свого учителя, видатного вченого розповів ректор ВНМУ ім. М. І. Пирогова В. М. Мороз. Багато теплих слів пролунало з вуст племінниці академіка, професора В. К. Серкової, співробітників кафедри фізіології, ін. викладачів вузу, студентів.

В пригоді стає електронний каталог. У 2013 р. створено політематичну БД, яка є складовою частиною довідково-пошукового апарату бібліотеки, однією із ланок автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи. Вона включає аналітичні записи з періодичних видань, збірників, багатотомних видань, тощо. Значна частина матеріалів, що входять до бази даних – краєзнавчого характеру незалежно від їх місцезнаходження: використовуються фонди наукової бібліотеки та архіву Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, Державного архіву Вінницької області, Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені К. А. Тімірязєва, Вінницької обласної наукової медичної бібліотеки, ін.

Розроблений перелік предметних рубрик дозволяє розкрити зміст документа та полегшує його автоматизований пошук, створює інформаційний комфорт для користувачів. Дана база орієнтована на викладачів, студентів університету, працівників галузі охорони здоров'я та фармації, істориків медицини, краєзнавців. Використовуються в роботі також і традиційні картотеки: краєзнавча, «Праці викладачів ВНМУ», «Історія ВНМУ ім. М.І. Пирогова».

Основою краєзнавчої діяльності бібліотеки є краєзнавчий фонд, який систематично поповнюється монографіями, підручниками, навчальними виданнями, методичними посібниками, у т. ч. із дарчими написами авторів в якості подарунків. Поповнення фонду краєзнавчою літературою відбувається також під час відвідування

презентацій творів місцевих авторів. Значним і цікавим доповненням є теки із віднайденими краєзнавчими матеріалами, в т. ч. архівними, неопублікованими; фото- і відеоматеріали, інші документи, у т. ч. на електронних носіях.

Наукова бібліотека поставила за мету в якомога найповнішому обсязі виявити, зібрати, систематизувати, опрацювати, зберегти та популяризувати інформацію про вчених університету, їх наукову спадщину, вклад у розвиток вітчизняної та світової медицини й фармації, історію вишу від його створення до сьогодення, його наукових шкіл, тощо; а також створення на базі віднайдених краєзнавчих матеріалів власної друкованої та електронної біобібліографічної продукції, підготовці краєзнавчих ресурсів для використання їх зареєстрованими читачами та віддаленими користувачами електронних мереж. В рамках науково-дослідної роботи проводиться збір матеріалів за темами: «Ректори ВНМУ ім. М. І. Пирогова», «Професори ВНМУ імені М. І. Пирогова з часу заснування навчального закладу до сьогодення», «Співробітники й студенти ВНМУ в роки Великої Вітчизняної війни», «Праці науковців кафедр ВНМУ», «Історія університету», «Випускники ВНМУ – слава і гордість рідного краю», «Життя і діяльність видатних медиків Вінниччини», «Медики-краяни, що здобули славу за межами України», «Прозові та поетичні твори викладачів і студентів» ін. За два роки зібрано та звірено з першоджерелами понад 120 наукових біографій професорів та завідувачів кафедрами університету. Поступово формується колекція праць вчених. Накопичується також інформація про уславлених випускників навчального закладу. Під час цієї роботи досліджувалися фонди вищеназваних організацій і установ, а також матеріали з фондів особистих зібрань краєзнавців, приватних осіб, зокрема професора доктора медичних наук В.В. Навроцького з Ялти, кандидата медичних наук Ю. Г. Віленського з Києва. Матеріали напрацьовані нашою бібліотекою використовують структури університету, а також різні установи й організації міста, краєзнавці.

Характерною рисою пострадянського періоду в розвитку красзнавства є повернення до історичних витоків, відродження красзнавчої спадщини, реабілітація імен. З'явився доступ до розсекречених архівів, зникло табу на імена багатьох репресованих науковців, лікарів, діячів медицини краю. Таким чином віднайдені й визволені з полону забуття документальні матеріали про незаконно репресованих, а згодом реабілітованих перших директорів Вінницького медичного інституту (нині університет) Г. Д. Брілліанта, О. П. Смолянську, професора, завідувача кафедри загальної гігієни Р. Д. Габовича та багатьох інших. Особливо цінними є знахідки довоєнного періоду розвитку університету та про науковців того часу, оскільки архіви ВНМУ не збереглися й інформацію доводиться збирати по крихтам.

Давні й плідні зв'язки склалися з Національною науковою медичною бібліотекою України. Спільно з нею підготовлено та видано книжку про нашого земляка «Степан Руданський (1834–1873). Поет, лікар, громадянин» (К., 2009) про одного з найкращих лікарів свого часу, талановитого поета й перекладача, фундатора системи охорони здоров'я, предтечі соціальної медицини Південного берега Криму. У 2013–2014 рр. спільно з ННМБУ підготовлено до друку нове видання цієї книжки (готовий сигнальний примірник).

У 2010 р. у співпраці з цією бібліотекою створено електронний варіант унікального біобібліографічного покажчика «М. І. Пирогов». У співдружності з цією бібліотекою проведена ретельна пошукова й аналітична робота з підготовки матеріалів до друкованого ретроспективного біобібліографічного покажчика, присвяченого М. І. Пирогову. В Державному архіві Вінницької області було виявлено і включено до нього близько 120 джерел, унікальних матеріалів про життєвий шлях, лікарську й громадську діяльність, вшанування пам'яті геніального хірурга й анатома. Спільними зусиллями готується до друку покажчик, присвячений патологоанатому, бактеріологу, епідеміологу В. К. Високовичу, уродженцю м. Гайсин Подільської губернії (нині райцентр Вінницької обл.).

Щорічно бібліотека ВНМУ бере участь у літературно-мистецьких вечорах вшанування пам'яті лікаря й поета С. Руданського в Національній науковій медичній бібліотеці України, а також і в Ялті, де він знайшов свій останній спочинок та на його батьківщині в с. Хомутинець Калинівського р-ну, в селі Руданському Шаргородського району на Вінниччині, єдиному у світі, що носить ім'я поета й лікаря. З 1995 року досліджую лікарську, громадську та літературну діяльність цього видатного поета і талановитого лікаря. З цього часу мною написано понад 100 статей, есе, наукових розвідок, які були опубліковані в різних періодичних виданнях України, у т. ч. медичних, а також наукових збірниках. Маю широкі й плідні зв'язки з багатьма дослідниками й пошанувачами його творчості. Надана ґрунтовна допомога письменнику з Феодосії Є. В. Білоусову в написанні ним художньо-документальної повість для дітей «Степан Руданський – поет і лікар (Тернопіль, 2008).

Цікавою була зустріч в університеті з випускником цього навчального закладу 1959 року, військовим лікарем вищої категорії, правнучатим племінником С. Руданського – Олексієм Васильовичем Боржковським, яка відбулась за підтримки члена Національної Спілки письменників України Л. М. Куцого, голови Житомирського обласного об'єднання «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, заслуженого журналіста України С.К. Васильчука, лауреата Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені С. Руданського, автора восьми збірок байок, гумору та сатири М. М. Сарахана. До 180-річчя від дня народження поета й лікаря, підготовлено до друку біобібліографічний покажчик «Степан Руданський – лікар-гуманіст».

У науковій бібліотеці Вінницького національного медичного університету 6 лютого 2014 р. відбувся літературно-мистецький вечір пам'яті Степана Руданського за участю членів творчого об'єднання «Літературна вежа» та членів Вінницького куреня гумористів імені Степана Руданського: В. О. Цимбала, Л. М. Куцого, А. Г. та А. А. Бендовських, В. С. Рабенчука.

Змістовним було спілкування з магістром інституту славістики Гейдельберзького університету А. Ц. Кострецькою, яка, приїхавши на Батьківщину, звернулася до бібліотеки за допомогою надати їй інформацію за темою: «М. І. Пирогов – керівник групи молодих вчених, відряджених у Німеччину для підготовки до професури у 1862-1866 рр. Листи з Гейдельберга». В подальшому спілкування з науковцем щодо уточнення бібліографічних даних, окремих фактів продовжувалося за допомогою електронної пошти.

Цікава пошукова робота була проведена з науковцем Кшиштофом Круліковські – лікарем відділення епідеміології та превентивних новоутворень Центру онкології – Інституту ім. Марії Склодовської-Кюрі у Варшаві (Польща): віднайдено відомості про Вікторію Марію Веркентін, першу жінку-радіолога у відродженій Польщі після 1918 р. В селі Корделівка Калинівського р-ну на Вінниччині, де вона народилася, віднайдено старі житлові будинки, споруджені 1899 р. і 1940 р. біля цукроварні, де працював її батько Оттон Веркентін. Цілком ймовірно, що в них проживала Марія разом з батьками.

Цікава інформація час від часу надходить від директора літературного музею з м. Хмельницького В. І. Горбатюка, голови обласної організації Національної спілки письменників України, лауреата багатьох премій, члена Національної спілки письменників України, адже пристрасно окремих медиків є літературна творчість. Вичерпні консультації з питань медичного краєзнавства надавала науковий працівник Вінницького обласного краєзнавчого музею І. А. Дорош. На жаль, кілька років тому цей чудовий висококваліфікований фахівець пішла за межу... Завжди готова прийти на допомогу Н. М. Древа, директор музею обласної клінічної лікарні ім. М. І. Пирогова.

Проводиться плідна робота з кафедрами університету. Спільно з колективом кафедри хірургії № 2 підготовлено та видано біобібліографічний покажчик «Кафедра факультетської хірургії: історія та сьогодення». У виданні представлені історія кафедри, науковий шлях її завідувачів і завучів, короткі відомості про співробітників кафедри від її заснування до

наших днів. Всі розділи доповнені бібліографічними списками літератури. 80-річний літопис кафедри супроводжують маловідомі фотоматеріали. Роль навігатора пошуку інформації про науковців виконує іменний покажчик співробітників кафедри. При підготовці даного видання використані матеріали Державного архіву Вінницької області, архіву ВНМУ ім. М. І. Пирогова, літературні джерела, електронні ресурси мережі Інтернет, довідково-пошуковий апарат наукової бібліотеки університету, обласної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва, а цікаві матеріали і фотографії були надані співробітниками кафедри.

Покажчик розрахований на науковців, студентів медичних закладів та всіх, хто цікавиться історією медицини рідного краю.

На прохання кафедр патологічної фізіології та патологічної анатомії, судової медицини та права виконано краєзнавчу розвідку про перших професорів цих кафедр Я. Л. Лейбовича та М. М. Смика. Для кафедри факультетської терапії – про її перших завідувачів Айзенберга О. А., Фішензона Ю. Я., Шинкарьову М. П.

У грудні 2013 р. проведено біобібліографічний огляд «Микола Миколайович Болярський (1878-1939)» до 135-річчя від дня народження видатного хірурга-новатора, уролога, анатома, професора, одного із засновників Вінницького медичного інституту, першого завідувача учбової частини інституту, першого заступника директора інституту з науково-навчальної та адміністративно-господарської частини, згодом першого декана цього ж інституту, який організував кафедру госпітальної хірургії і очолив кафедру факультетської хірургії Вінницького медичного інституту. Під час огляду були представлені рідкісні фотодокументи, які розкривають життєвий шлях та лікарську, наукову, педагогічну діяльність вченого.

Спільно з вінницьким видавництвом «ПРАДА-АРТ» у 2013 р. бібліотека підготувала матеріали до 5-го випуску регіонального альманаху «Подільські джерела», що вийшов за назвою «Під знаком Червоного Хреста». Серед членів

редакційної колегії – працівники бібліотеки Н. М. Кравчук та О. А. Юрчишина. Зі сторінок цього видання читачі дізнаються багато цікавого про історію медицини краю, університету, його науковців, видатних медиків Вінниччини, знайомляться з літературною творчістю медиків, зокрема Ю. М. Мостового, завідувача кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, а також цікавим ілюстративним матеріалом. Видання вміщує праці співробітники університету: Мостового Ю. М., Шувалова С. М., Л. П., Солейко, О. В. Солейко, О. А. Юрчишиної.

Великою популярністю, особливо серед професорсько-викладацького складу та співробітників університету, користується щорічне видання біобібліографічного календаря «Вінниччина медична: знаменні й пам'ятні дати», присвячене визначним подіям в історії Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, його ювілярам, які зробили вагомий внесок у розвиток університету, становлення університетської та вітчизняної медичної науки. Враховуючи те, що формування навчального закладу нерозривно пов'язане з історією краю, календар містить інформацію про знаменні дати, події, імена видатних медиків – уродженців Вінниччини. Видання розраховане на науковців, студентів, бібліотечних працівників, краєзнавців, всіх, хто цікавиться питаннями історії медицини краю. Календар представлений в текстовому й електронному вигляді. На сайті бібліотеки, згідно статистики, за 14 днів видання переглянули 180 користувачів.

Спільно з ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва проводиться робота з підготовки щорічних «Календаря знаменних і пам'ятних дат Вінниччини», а з ННМБУ – календаря знаменних і пам'ятних дат «Імена в медицині у відгомоні часу» (надається інформація про видатних медиків краю та науковців університету).

Оскільки Вінниччина – одна з пілотних областей, яка першою приступила до реформування медицини, бібліотека підготувала рекомендаційний список літератури «Реформування системи охорони здоров'я на Вінниччині:

проблеми та перспективи», до якого увійшло 235 джерел, які містять різні думки з приводу запровадження реформування системи медицини на Вінниччині: за і проти.

У серії «Вчені нашого університету» щорічно виходять у світ біобібліографічні покажчики, присвячені науковцям. Останнім часом побачили світ такі видання: «Сенс оптимізму в мікробіології» (2011) – біобібліографічний покажчик до 75-річчя від дня народження професора Г. К. Палія; «Болюх Борис Афанасійович» (2012) – біобібліографічний покажчик до 75-річчя професора, завідувача кафедри онкології, променевої діагностики і терапії; в електронному варіанті створено біобібліографічний покажчик «В. М. Мороз» (2012), присвячений до 70-річчю від дня народження ректора університету, академіка НАМН України, професора Василя Максимовича Мороза, ряд інших. На сайті бібліотеки представлена біобібліографічна інформація «Жінки-професори ВНМУ ім. М.І. Пирогова». Користувачі проявили до цієї сторінки надзвичайний інтерес, за статистикою це близько 500 відвідувань щомісячно.

Підготовлено до друку біобібліографічний покажчик «Ректори ВНМУ ім. М. І. Пирогова: 1930-2013», де на основі архівних матеріалів віднайдено раніше невідомі документи про ректорів вузу. Видання також містить раніше не опубліковані фотоматеріали у т. ч. про незаконно репресованих, а згодом реабілітованих перших директорів Вінницького медичного інституту (нині університет) Г. Д. Брілліанта, О. П. Смолянську, М. О. Васильця. Йдеться про вклад ректорів навчального закладу в його створення, розбудову, становлення та розвиток, відновлення з руїн після Великої Вітчизняної війни, в організацію та вдосконалення навчального процесу, зміцнення та розвиток матеріально-технічної бази вузу.

2015 рік оголошено Роком ветеранів Великої Вітчизняної війни. До цієї події та 70-річчя Перемоги проводиться значна підготовча робота до біобібліографічного видання «Творці великої Перемоги» – про співробітників Вінницького медичного інституту, учасників Великої Вітчизняної війни у співпраці з міською організацією ветеранів

Великої Вітчизняної війни та обласним відділенням пошуково-видавничого агентства «Книга пам'яті України». Вже зібрано близько 200 біографій, 100 фотоматеріалів. Віднайдено деякі матеріали про воєнний період діяльності інституту, студентський рух 1941-1942 рр. у Вінниці.

Оскільки наукова діяльність багатьох вчених-медиків пов'язана в силу різних обставин з декількома навчальними закладами, виконуємо окремі запити, що надходять з різних куточків України, щодо уточнення бібліографічних даних, окремих сторінок біографії науковців. В нагоді стають новітні комп'ютерні технології, що прийшли на зміну традиційним: електронна пошта, глобальна мережа Інтернет; до послуг користувачів електронні бази даних, що дозволяють оперативно виконати довідку, поширювати власний красназничий продукт як серед зареєстрованих, так і серед значної кількості віддалених користувачів. Так, на сайтах інших бібліотек, різних установ та організацій віднайдено цікаві матеріали, у т. ч. ілюстративні, повнотекстові документи про вчених ВНМУ імені М. І. Пирогова, видатних лікарів Вінниччини, і якщо є така можливість, то згідно з рекомендаціями III Міжнародної науково-практичної красназничої конференції (Вінниця, 2012), матеріали звіряються з першоджерелами. Таким чином було віднайдено цікаву інформацію про відомого терапевта, професора Б. С. Шкляра; хірурга, професора І. А. Шраєра; ректора ВНМУ С. І. Корхова; оториноларинголога, професора, уродженця, м. Могилів-Подільський Вінницької області В. С. Лянде та багатьох інших.

Красназнича діяльність бібліотеки широко висвітлювалася на сторінках періодичних видань, зокрема на шпальтах всеукраїнських газет «Слово Просвіти», «День», «Кримська світлиця» та місцевої – «Вінницька газета», журналу «Вінничанка», де свої статті друкували заслужений журналіст України С. Васильчук, к.м.н., журналіст і письменник Ю. Віленський, та журналісти М. Сарахан, І. Червінчук.

Таким чином, діяльність наукової бібліотеки ВНМУ в царині медичного красназництва спрямована на збереження наукової спадщини університету, віднайдення та дослідження

незаслужено забутих сторінок історії та імен в історії вузу, створення найбільш повного й повноцінного зібрання наукових біографій вчених, їхніх праць, створення повнотекстової бази даних краєзнавчих матеріалів, упорядкування та відображення масиву краєзнавчих документів у біобібліографічній продукції з застосуванням традиційних і новітніх технологій з метою найповнішого задоволення запитів користувачів.

Краєзнавча робота нашої бібліотеки допомагає не лише осягнути самотутню історію медицини краю та університету, а й сприяє вихованню в студентів почуття патріотизму, бажання досліджувати й вивчати історію медицини, відкривати нові сторінки історії Вінницького національного медичного університету. А досвід спільної діяльності всіх установ, краєзнавців регіону та України, всіх носіїв краєзнавчої інформації, у т. ч. бібліотек, показує велику результативність корпоративної й кооперативної діяльності на користь розвитку медичного краєзнавства, не лише Вінниччини, а й усієї України.

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ВТЕІ КНТЕУ: НАУКОВИЙ ПІДХІД

Карпусь Людмила Василівна,

*завідувач інформаційно-бібліографічним відділом
бібліотеки ВТЕІ КНТЕУ*

«Кожна наука ґрунтується на бібліографії. Праця бібліографа чорнова, але дуже потрібна для розвитку знань. Її можна порівняти з фундаментом будівлі: глядачу видно лише величаві стіни і куполи палацу, але вони можуть височіти лише тому, що під них підведений міцний фундамент».

В. Я. Брюсов

В епоху сучасного реформування процесів вищої освіти проблема формування якісного та ефективного інформаційного

забезпечення навчального процесу вищих навчальних закладів є ключовою для інститутських бібліотек. На бібліотеку вищого навчального закладу, потужно впливає глобалізація освіти, трансформація традиційних форм і методів подання інформації, розвиток нових форм і засобів комунікативної взаємодії.

Ці процеси потребують від бібліотек неперервної модернізації і трансформації бібліотечних функцій, впровадження інноваційних форм обслуговування і сучасних інформаційних послуг, використання технологій інформаційного забезпечення у відповідності з навчальним процесом, та високою інформаційною культурою споживачів бібліотечних послуг.

Свою діяльність, інформаційно-бібліографічну зокрема, бібліотека ВТЕІ проводить спільно з ректоратом вузу, згідно з планом навчально-виховної та науково-дослідної роботи на навчальний рік, керуючись головними завданнями, що стоять перед професорсько-викладацьким складом у справі підвищення якості знань на основі впровадження новітніх технологій навчання.

Враховуючи те, що корпуси нашого інституту розташовані в різних частинах міста, в нашому вузі створена і успішно функціонує **система електронного діловодства**. Вона забезпечує процес створення, управління доступом і розповсюдження електронних документів в комп'ютерних мережах. Іншими словами це передача і приймання файлів між структурними підрозділами та кафедрами нашого інституту. Я розповідаю про це тому, що вся наша робота тісно пов'язана з використанням цієї системи.

Крім цього, в інституті запроваджена програма «Комфорт», яка дозволяє в чаті обмінюватися інформацією між структурними підрозділами вузу.

Чимало читачів бібліотек розглядають Інтернет як першочергове джерело інформації, підвищення престижу бібліотеки. Актуальною для студентства залишається проблема ефективного використання Інтернет-технологій для пошуку необхідної інформації. Тому важливим інструментом дистанційного забезпечення інформаційних потреб та

розширення бібліотечних послуг є **веб-сторінка** бібліотеки на сайті інституту. Її змістовна частина постійно поповнюється, модернізується і враховує інтереси різних категорій користувачів. Веб-сторінка інформує читачів про видання бібліотеки, бібліотечні послуги, події та акції. Також є доступ до електронного каталогу, завдяки якому став можливий пошук документів за автором видання або його назвою.

Основним джерелом отримання інформації є бібліотечний фонд. Тому наша бібліотека значну увагу приділяє поповненню фонду новою та сучасною літературою різних видавництв України.

Суттєву допомогу в якісному інформаційному забезпеченні навчального процесу відіграє використання інформаційно-бібліотечної системи УФД «**Бібліотека**». Ми нею дуже задоволені, бо вона забезпечує комплексну автоматизацію бібліотеки, враховує всі основні виробничі цикли і надає максимально комфортний і адекватний доступ користувачів до фондів бібліотеки. Завдяки цій програмі наша бібліотека створила і продовжує формувати **електронний каталог**, оскільки він є інструментом удосконалення основної функції діяльності бібліотеки – обслуговування користувачів. В електронному каталозі відображений весь фонд бібліотеки, включаючи також аналітичний опис періодичних видань з ключовими словами. І наразі він налічує понад 68 тисяч бібліографічних документів.

Складовими частинами електронного каталогу є: алфавітний каталог, систематичний каталог та **інформаційно-пошуковий тезаурус**, який є найефективнішим засобом тематичного пошуку в електронному каталозі. Він розроблений нашими бібліографами у відповідності з інформаційними потребами користувачів. Науковий підхід до його створення посприяло більш досконалій організації багатоаспектного пошуку документів, задоволенню якнайвужчих і найпростіших так найширших і найскладніших запитів, організації інформаційного пошуку від загального до конкретного.

Саме науковий підхід до формування та редагування електронного каталогу дає можливість якісно представити

інформацію, її тематичну насиченість, охоплення всіх джерел, і нарешті, відповідність створеного інформаційного продукту бібліотеки завданням наукових, навчально-виховних, культурних та дозвіллевих програм вузу.

Якість інформації, внесеної до тезауруса є для бібліотеки одним з актуальних завдань, тому його постійне редагування і поповнення розглядається як основний критерій контролю якості створюваної бази даних. Аналітично опрацьовуючи періодичні видання, ми постійно знайомимося з новими поняттями і додаємо нові дескриптори в наш тезаурус: наприклад такі: івент-маркетинг, ембієнт-маркетинг, ембуш-маркетинг, кеш-менеджмент, лід-менеджмент, лакшері-шопінг та інші.

Велике значення для удосконалення інформаційної роботи бібліотеки, її наукової і видавничої діяльності має власна база даних **«Праці викладачів ВТЕІ КНТЕУ та рецензії»**. Вона містить вичерпну інформацію про видання авторів-співробітників ВТЕІ, що наявні у фонді бібліотеки, постійно поповнюється, і на даний момент містить 2312 наукових праць наших викладачів.

В нашому електронному каталозі створена також власна база даних **«Персоналії»**, яка складається з прізвищ відомих діячів, років їхнього життя і діяльності і характеристики цих персоналій. Такі відомості необхідні користувачу при пошуку того чи іншого діяча і відразу можна відкрити джерела, де є згадка про нього.

Автоматизація та впровадження нових інформаційних технологій дозволяє бібліотеці на якісному рівні здійснювати такий вид бібліографічної діяльності, як **бібліографічне інформування**. Його основним завданням є активне доведення нової бібліографічної інформації до потенційних і реальних користувачів, розкриття інформаційних ресурсів бібліотеки.

Тому важливою складовою формування позитивного іміджу бібліотеки є проведена робота щодо створення і впровадження системи **ВРІ** за тематичними запитами науковців. Вже декілька років ми спрямовуємо свої зусилля на

допомогу науково – дослідній роботі кафедр, окремих вчених, аспірантів і пошукачів.

Для цього ми підтримуємо тісний зв'язок з науковим відділом інституту, який надає нам «План підготовки докторських та кандидатських дисертацій викладачами ВТЕІ КНТЕУ» на поточний рік, затверджений Вченою Радою ВТЕІ КНТЕУ.

Відповідно цього плану в електронному каталозі нами створена база даних абонентів ВРІ із зазначенням прізвища, посади, та теми наукової роботи з ключовими словами по цій темі. Наразі у нас є 35 абонентів, серед них доценти, завідувачі кафедрами, викладачі, асистенти, аспіранти.

Таким чином, для пошукачів і здобувачів, постійно готуються бібліографічні списки які включають книги і публікації в періодиці по їхній тематиці. В залежності від бажання абонента ВРІ, він може отримати списки в електронному вигляді, ми надсилаємо їх або на електронну адресу абонента, або відправляємо по електронному діловодству.

Ми пропонували такі послуги багатьом. Але не всіх це зацікавило. Та частина викладачів, які заявили про своє бажання приймати участь в цій постійно-діючій акції, задоволені напрацьованими підбірками матеріалів. Про це ми дізнаємось при безпосередньому спілкуванні з пошукачами.

Сьогодні важливо не тільки створення необхідних умов доступу до інформаційно-бібліотечних ресурсів, але і своєчасне поширення інформації в інститутському середовищі.

Тому для швидкого та регулярного інформування професорсько-викладацького складу про нові надходження бібліотека щомісячно видає **Інформаційний бюлетень**.

Він був започаткований у 2000 році. Спочатку бюлетень мав друкований вигляд брошури, яка містила титульний лист та систематизований список нових надходжень. Важливо, що до бюлетня входять лише ті видання, які вже пройшли відповідну науково-технічну обробку, введені в електронний каталог і вже пропонуються до послуг читачів.

Завдяки інформаційним технологіям і науковому підходу, сьогодні інформаційний бюлетень - це видання, яке містить сканований зовнішній вигляд книги, бібліографічний опис та анотацію. Це значно допомагає користувачам орієнтуватись у змісті книги. Також бюлетень містить бібліографічний перелік опорних конспектів лекцій, збірників наукових праць та науково-методичних видань. Всі джерела нових надходжень систематизовані в алфавітному порядку.

Вчасно отримана інформація про нові видання, що надійшли до бібліотеки, є важливою для студентів та викладачів. Тому для оперативного розповсюдження такої інформації потрібно враховувати можливості сучасних технологій.

В нашій бібліотеці інформаційний бюлетень розповсюджується двома способами:

- системою діловодства інституту (у переліку кафедр та структурних підрозділів інституту обираємо потрібні нам адресати та відправляємо файл);
- Web-сторінкою бібліотеки у розділі «Нові надходження».

Наразі продовжується **науково-бібліографічна діяльність**, яка включає складання біобібліографічних, бібліографічних покажчиків та рекомендаційних списків літератури.

Для більш повного інформування читачів про наукові здобутки провідних вчених нашого інституту, у 2005 році ми започаткували і зараз продовжуємо випускати серію персональних біобібліографічних покажчиків **«Нехай не згасне світ науки»**. За цей період видані покажчики про творчі доробки наших провідних вчених: Прутської О. О., Масловської Л. Ц., Сусіденка В. Т., Чорної Л. О. та інших. Такі видання дають можливість отримати максимальну інформацію про конкретного вченого нашого вузу.

Минулого року, до відзначення 45-річчя заснування ВТЕІ КНТЕУ ми підготували бібліографічний покажчик **«Досягнення та розвиток вузівської науки»**, про творчий доробок викладачів ВТЕІ. Він охоплює період з 2009 по 2013

рік і містить 1407 джерел інформації. Це видання представлено на компакт-диску і складається з чотирьох розділів.

З метою надання практичної допомоги студентам, магістрантам і аспірантам правильно скласти бібліографічний опис документу і оформити бібліографічний список до наукової роботи нашим відділом підготовлено **«Методичні рекомендації щодо оформлення бібліографічного опису у списку використаної літератури згідно ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання"». Це видання містить інформацію про розташування літературних джерел у списку використаної літератури, відомості про структуру та елементи бібліографічного опису та приклади бібліографічних записів.**

Бібліотека повинна орієнтуватися у проблемах сьогодення, на що треба відгукнутися бібліографічними матеріалами. Так, до відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка ми підготували рекомендаційний бібліографічний список літератури **«Великий Кобзар українського народу»**. Він є в роздрукованому вигляді, а також представлений на веб-сторінці бібліотеки. Там же користувачі можуть познайомитися і з іншими рекомендаційними списками: **«Пересопницьке Євангеліє: українська національна святиня»** - до 450-річчя української першокниги. На допомогу навчальному процесу для викладачів ми запропонували рекомендаційний список **«Методика викладання у вищій школі: використання інформаційних технологій навчання»**.

Працівники відділу здійснюють також **індексування наукових праць** по УДК, ББК для науковців, співробітників, викладачів, аспірантів та студентів. Для цього нами розроблене Замовлення користувача, яке містить прізвище, ініціали, тему запиту і ключові слова. Користувач заповнює цю вимогу, а ми, в свою чергу, надаємо індекс УДК або ББК, або два індекси, включаючи авторський знак. Ця послуга надається всім користувачам бібліотеки, і виконується першочергово. Для

особливо зайнятих наших викладачів ми практикуємо індексування по телефону або по інститутському чату.

Для масового інформування наших користувачів ми використовуємо традиційні **Дні інформації**. Зокрема, до відзначення Всесвітнього дня книги і авторського права, 23 квітня бібліотека проводила День інформації на тему «Бібліотека і книга в загальноосвітньому просторі інституту». До програми якого входив перегляд нових надходжень до бібліотеки, виставка-реклама «Книги-подаровані авторами», перегляд «Авторські права в інформаційному суспільстві» та презентація буккросінгу «Прочитав книгу – передай далі».

Постійно проводиться і індивідуальне інформування. Для викладачів ми практикуємо послугу електронної доставки тематичної інформації у вигляді списків літератури на їхню електронну адресу. Чергові бібліографи надають кваліфіковану допомогу студентам при пошуку їхніх тем рефератів, доповідей, курсових, дипломних і магістерських робіт. Крім того, біля кожного комп'ютера є **«Порадники користувача»**, за допомогою яких студенти самостійно можуть ознайомитись з процесом пошуку інформації в електронному каталозі.

Підсумовуючи сказане, формування в бібліотеці ВТЕІ відкритого інформаційного простору, можливість доступу до різних типів та видів інформації, їх комплексне поєднання сприяє створенню гнучкої інфраструктури інформаційного забезпечення професорсько-викладацького складу та студентів інституту, успішному задоволенню їх інформаційних потреб і запитів, поширенню сучасного спектру послуг та сервісів бібліотеки.

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК СФЕРА НАУКОВОГО ЗНАННЯ І ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кузнєцова Тетяна Анатоліївна,
провідний редактор бібліотеки ВДПУ

Майбутнє сучасної людини - це світ інформації. Для України одним з головних пріоритетів є побудова та розвиток інформаційного суспільства. Серед основних стратегічних цілей у ньому визначається прискорення розробки та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя та розвиток національної інформаційної інфраструктури. У ринкових умовах господарювання інформація стає товаром, який має соціальні, якісно-кількісні, вартісні виміри та характеристики, своїх виробників і своїх споживачів. В іншому аспекті вона являє собою знання та відомості, зорієнтовані на задоволення духовно-інтелектуальних потреб людини й організаційно-виробничих, політичних потреб суспільства.

З одного боку, інформація є продуктом інтелектуального опрацювання більших чи менших масивів знань, а з іншого - підґрунтям для подальшого використання з метою виготовлення конкретного товару, здійснення конкретного виробничого процесу тощо. Залежно від призначення інформація набуває тієї чи іншої форми (книга, стаття, аналітична довідка, автоматизована база даних тощо).

Інформаційна потреба проявляється у прагненні використовувати інформацію не тільки як відтворюваний продукт праці, а й як відбиття об'єктивної реальності навколишнього середовища для підтримки й розвитку матеріальних та духовних основ суспільства.

Сьогодні задовольнити потребу в інформації більшості населення і насамперед науковців може тільки бібліотека - найбільше сховище інформаційних носіїв, яка має могутній вплив на хід суспільних процесів в інтелектуальному, духовному сенсі. Перед нею поставлено завдання

кардинального вдосконалення інформаційного забезпечення сталого розвитку суспільства та державотворчих процесів в Україні, що передбачає, зокрема, досягнення якісно нового рівня обслуговування наукових працівників і спеціалістів на основі традиційних і новітніх інформаційних продуктів та послуг. Формування інформаційного ринку в Україні зумовлює нове ставлення до джерел інформації та інформаційно-бібліографічних послуг як товару особливого роду, змушує бібліотеки з позиції ринкової економіки переглядати зміст, організацію і технологію традиційної бібліотечно-бібліографічної діяльності.

Бібліотека вищого навчального закладу сьогодні - це науково-інформаційний центр, сховище документальної спадщини української нації та інших етносів, які проживають в Україні, центр накопичення, обробки, зберігання та використання наукових та суспільно значущих вітчизняних, зарубіжних видань на всіх носіях інформації.

Видавнича діяльність бібліотек відрізняється від роботи звичайного видавництва. У структурі бібліотеки існує спеціалізований відділ (інформаційно-бібліографічний або редакційно-видавничий), діяльність якого безпосередньо пов'язана з науковою працею, що проводиться в бібліотеці.

Результати видавничої роботи представлені у вигляді друкованої продукції за різними напрямками. Основним напрямом видавничої діяльності бібліотек вищих навчальних закладів є підготовка та видання робіт, що узагальнюють найважливіші результати фундаментальних і прикладних досліджень.

Традиційно бібліотеки створюють **бібліографічні посібники** переважно малих форм, які поділяються за змістом: універсальні, галузеві, тематичні, краєзнавчі; за способом характеристики: сигнальні, оглядові, реферативні, анотовані; за структурою: бібліографічні списки, бібліографічні покажчики, бібліографічні огляди; за хронологією: поточні, ретроспективні, перспективні.

Бібліографічний посібник в найбільш узагальненому вигляді визначається як упорядкована множина бібліографічних записів.

Сьогодні вся різноманітність бібліографічних посібників зводиться до трьох основних категорій: бібліографічний список, бібліографічний покажчик, бібліографічний огляд.

ГОСТ 7.0-99 «Система стандартів з Інформації, бібліотечної і видавничої справи. Інформаційно-бібліотечна діяльність, бібліографія. Терміни і визначення» вказує близько 100 підвидів бібліографічних видань за різними ознаками.

Бібліографічний список

До цього жанру відносять бібліографічні посібники, що складаються з обмеженої кількості бібліографічних записів і мають просту структуру, без допоміжного апарату. Зазвичай, у бібліографічному списку може бути від 2 до 50 записів. При великій кількості записів, включених у бібліографічний список, можливе їх групування за розділами. Слід відзначити, що найактивніше серед інших жанрів бібліографічної продукції бібліотеки видають рекомендаційні бібліографічні списки.

Бібліографічний огляд

Якщо у посібнику подається узагальнена характеристика групи документів, об'єднаних за певною ознакою, та бібліографічні описи цих документів, то такий посібник слід іменувати як бібліографічний огляд. Текст огляду подається у вигляді статті, з послідовним висвітленням певних питань.

Окреме бібліографічне повідомлення

Це бібліографічне повідомлення, не пов'язане за задумом та композицією з іншим текстом. Це може бути картка з бібліографічним записом; плакат, що містить відомості про певне видання; рецензія, опублікована як самостійний матеріал у газеті чи журналі, тощо.

Бібліографічний бюлетень

Бібліографічний посібник характеризується своєю періодичністю і включає інформацію про нові документи. При цьому кожний окремий випуск є лише частиною бюлетня. Передмова чи допоміжні покажчики можуть бути вміщені в інших випусках бюлетеня, або взагалі бути відсутніми.

Бібліографічний покажчик

Це бібліографічний посібник складної структури, що містить значну кількість бібліографічних записів. Обов'язкова наявність науково-довідкового апарату. До складу довідкового апарату входять: передмова, вступна (ввідна) стаття, допоміжні покажчики (іменні, предметні і т.п.), додатки, зміст, методичні поради.

Бібліографічний або біобібліографічний нарис

Видання, що містить унікальну первинну (фактографічну, повнотекстову) інформацію, уривки з творів письменників, цитати, висловлювання. Саме за такими ознаками визначається бібліографічний нарис, який по суті своїй є різновидом бібліографічного огляду. У жанрі бібліографічного нарису найчастіше видаються посібники, присвячені певній особі, або, що вміщують бібліографічну інформацію краснзнавчої тематики. Видання бібліографічних нарисів дозволяє детально висвітлити життя не тільки відомих історичних постатей: вони повертають багато забутих імен, а також викреслених з історії.

Дайджест

Дайджест в перекладі з латинської мови означає «коротке викладення», отже, включає фрагменти текстів документів, або їх короткий переказ із посиланням на опис документа. Деякі дайджести можуть вміщувати додаткову фактографічну чи адресну інформацію, тести, тощо. В кінці дайджесту додається список використаної літератури.

Вебліографічний посібник

З послугами доступу до Інтернету з'явився новий жанр бібліографічних видань – веббібліографічний посібник, що значно полегшує пошук в мережі Інтернет і доповнює масив отриманої інформації за визначеною темою.

Такі веббібліографічні посібники можуть видаватись у будь-яких жанрах, названих вище. Тільки, звичайно, замість традиційних бібліографічних описів документів подаються адреси сайтів.

Списки сайтів визначають термінами «веб-бібліографія» та «web-бібліографія».

Створення бібліографічних посібників має відповідати певним вимогам. Тема повинна бути актуальною і суспільно значимою, відповідати можливостям бібліотеки, бібліографічним запитам користувачів, бібліографічно незабезпеченою. Цільова адреса має бути вказана максимально точно і конкретно: чи то на допомогу професійно-виробничій діяльності, освіті, самоосвіті, агітаційно-пропагандистській чи масовій роботі, підвищенню кваліфікації, для початкового знайомства з темою, інше.

Щодо читацького призначення, то в деяких випадках воно безпосередньо виходить із цільового призначення. А в тому випадку, коли документи однієї тематики і одного цільового призначення пропонуються різним за ступенем підготовки або за професійними інтересами споживачам, слід уточнити читацьке призначення посібника, особливо, рекомендаційного.

Створення бібліографічного покажчика складається із підготовчого, основного (аналітичного і синтетичного) та завершального етапів. Підготовчий етап включає: вибір і вивчення теми; розробку плану-проспекту; виявлення документів за темою покажчика. Основний етап містить два підетапи: аналітичний і синтетичний. Аналітичний етап передбачає: загальний бібліографічний аналіз документу; уточнення бібліографічних описів; анотування або реферування; індексування, предметизацію; кінцеве оформлення бібліографічного запису. Синтетичний підетап містить: відбір документів; групування бібліографічних записів. Завершальний етап складання бібліографічного покажчика включає: підготовку довідкового апарату; редагування матеріалу; оформлення покажчика.

При уточненні бібліографічних описів передусім необхідно, по можливості, звірити бібліографічні описи документів з оригіналом, оскільки описи багатьох документів запозичено з основних і додаткових бібліографічних джерел. Жодне найавторитетніше джерело не гарантує від неточностей. До того ж, бібліографічні описи, взяті зі старих джерел не відповідають сучасним вимогам бібліографічного опису.

Якщо бібліографічний посібник буде анотованим, то як правило, бібліотеки готують посібники популярно-

просвітницького, самоосвітнього призначення, отже анотації мають бути рекомендаційними.

Анотація має бути: лаконічною і достатньо конкретною, з посиланням, у разі потреби, на факти, імена, дати і т.д., цілком зрозумілою без перероблення. В анотаціях слід уникати складних додаткових речень, важких синтаксичних зворотів, довгих визначень. Треба уникати зайвих слів. Не слід починати анотацію зі слова «про». Анотація не повинна повторювати відомостей, що містяться в заголовку, перефразувати їх.

Щодо структури посібника, то в ній визначається місце і співвідношення всіх частин посібника: вступу чи передмови, основних розділів, допоміжного матеріалу, ілюстрацій, довідкового апарату, розташування всіх частин. Групування бібліографічних описів документів всередині розділів може здійснюватись в формальному (алфавітному або хронологічному), логічному, систематичному, тематичному та предметному порядку. Вибір порядку розміщення бібліографічних описів залежить від мети висвітлення документів.

Передмова містить відомості про основну мету укладання посібника, значення даної теми. Тут дається характеристика цільового і читацького призначення посібника, приводяться відомості про відображену в ньому (в різних параметрах) літературу, роз'яснюється загальний принцип групування документів (при цьому розділи не перераховуються, для такої мети служить зміст), повідомляється про розташування записів усередині розділів. У передмові обов'язково вказується верхня хронологічна межа відбору матеріалу (рік, місяць).

Посібники, що відображають велику кількість записів, слід забезпечувати списками умовних скорочень. При цьому в бібліографічних описах посилання на джерело дається в скороченій формі (наприклад, НДІ – науково-дослідний інститут і т.п.), а в списку скорочень приводять повні найменування видань.

Як і будь-яке видання, бібліографічний посібник відкривається титульним листом. На ньому, або на звороті слід вказувати прізвище (прізвища) укладача і його ініціали. На

титульному листі приводиться також заголовок посібника, підзаголовок (відомості про жанр посібника), вихідні дані, а в надзаголовкові – найменування установи, що підготувала роботу (бібліотеки).

Для набору різних структурних частин посібника (передмови, вступної статті, основного тексту, допоміжних покажчиків і т.д.) застосовуються шрифти різних кеглів. Так, анотації зазвичай набираються дрібнішим шрифтом, ніж бібліографічний опис і відділяються від описів пропуском, починаються з абзацу.

До завершального етапу створення бібліографічного посібника відноситься зовнішнє оформлення, яке передбачає: складання титульного листа, оформлення колонтитулів, широке застосування різних ілюстративних матеріалів (фотокопій обкладинок або титульних листів найцікавіших і найзначніших видань, портретів діячів науки, культури, мистецтва - в персональних покажчиках, карт - в країнознавчих і краєзнавчих посібниках). В ході оформлення приймається кінцеве рішення про розмір і вид шрифту; складається зміст посібника, створюється обкладинка.

Яскрава виразна обкладинка, особливо в рекомендаційних посібниках, прикрашає видання і привертає до нього увагу користувачів. Елементи зовнішнього оформлення повинні розкривати основний зміст посібника, а якщо воно серійне, то необхідно витримувати єдині принципи художнього оформлення в усіх випусках серії.

Бібліографічна діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського розвивалась за такими напрямками:

- розкриття фонду бібліотеки;
- створення бібліографічних покажчиків; проблемно-тематичних покажчиків літератури з актуальних тем;
- створення посібників на допомогу навчальному процесу та виховній роботі;
- бібліографічне висвітлення робіт науковців вузу;
- розкриття змісту періодичних видань університету;
- орієнтація користувачів в бібліографічних ресурсах.

Одним із найважливіших напрямів роботи бібліотеки університету є створення власної інформаційної продукції. Діяльність бібліотеки з підготовки та видання бібліографічних посібників відповідає вимогам навчального процесу і читацьким запитам.

Видавнича продукція бібліотеки університету користується попитом у наших читачів. Протягом останніх років були підготовлені такі тематичні покажчики: «Теорія і практика громадянського виховання майбутніх вчителів», «Болонський процес», «Наступність у навчанні», «Інформаційні технології в навчально-виховному процесі». Значним явищем для університету став випуск бібліографічного покажчика «Вінницькому державному педагогічному університету імені Михайла Коцюбинського – 100 років». Видання містять перелік книг, статей, дисертацій, авторефератів дисертацій відповідної тематики, а також списки літератури з Інтернету і Web-ресурси. Ці бібліографічні покажчики розраховані на викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, учителів та всіх, хто цікавиться проблемами освіти і виховання.

Бібліотека ВДПУ імені Михайла Коцюбинського започаткувала серійні видання «Педагоги Вінниччини» та «Основи бібліотечно-бібліографічних знань». Серії містять довідкові видання та методичні посібники. Вони набули нового змісту і дієво сприяють обміну досвідом, розширенню професійних обріїв, знаходженню цікавих шляхів подальшого розвитку бібліотечної діяльності.

До ювілеїв наукових працівників університету у серії «Педагоги Вінниччини» були підготовлені біобібліографічні покажчики: «Олександр Васильович Шестопалюк. Ректор. Учений, Педагог: До 60-річчя від дня народження», «Тарасенко Галина Сергіївна: До 55-річчя від дня народження», «А. М. Подолинний: До 60-річчя від дня народження», «Іван Іванович Заєць. Історик. Археолог. Педагог: До 90-річчя від дня народження». Видання містять бібліографію друкованих праць науковців та біографічні нариси про науково-педагогічну та громадську діяльність учених.

Бібліотека щорічно видає довідник «Ювіляри ВДПУ», який входить до серії «Педагоги Вінниччини». Довідник присвячений викладачам, провідним науковим працівникам Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, що своєю плідною працею зробили вагомий внесок у справу підготовки вчительських кадрів та розвитку освітянської галузі нашої країни. Його мета – надати широкому загалу читачів відомості про видатних науковців, які своїм життям та професійною діяльністю тісно пов’язані з університетом.

Особливе місце серед видань бібліотеки займає бібліографічний покажчик наукових праць викладачів ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, який систематизує та пропагує науковий доробок викладачів університету. Видання включає описи книг, дисертацій, статей з наукових збірників (тобто весь науковий доробок викладачів), які були опубліковані упродовж певного періоду часу і публікується кожні п’ять років. У 2013 році підготовлено та видано 1, 2 та 3 частину 6-го випуску цього покажчика. Наразі закінчується робота над 4 частиною.

Започатковану серію «Основи бібліотечно-бібліографічних знань» представили методичні рекомендації «На допомогу науковцю». В книзі висвітлено теоретико-методичні засади та основні вимоги Міністерства освіти і науки до підготовки курсових, дипломних робіт, монографій, наукових статей тощо. Цю серію продовжили такі видання: «Організація книжкової виставки», «Маркетинговий інструментарій в практиці роботи бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського», «Проектна діяльність – важлива складова розвитку бібліотеки та професійного зростання бібліотекарів».

Зі стрімким прискоренням темпів громадського життя, збільшенням обсягів інформації в суспільстві зростає роль електронних інформаційних технологій, які впроваджуються в усі бібліотечні процеси. У видавничій роботі бібліотеки університету, у змісті і якості видань відбулися важливі зміни. Ресурси Інтернету та фахове інтегроване програмне забезпечення дають можливість бібліотекарям створювати

більш сучасні бібліографічні покажчики, надавати користувачам широке поле джерел, серед яких не тільки друковані, а й електронні видання. Тепер бібліографічна продукція, на відміну від попередніх років, існує і в друкованому, і в електронному вигляді. Отже, читач, зайшовши на сайт бібліотеки, може отримати її в будь-який час.

Змінилися також на краще зовнішній вигляд, оформлення бібліографічних посібників.

Сьогодні змінюється характер видавничої діяльності, вона набуває нового значення, нової складової. Бібліотеки вищих навчальних закладів розвивають інформаційно-аналітичні служби, розширюють підготовку вторинної інформаційної продукції (бібліографій, рефератів, оглядів, аналітичних матеріалів).

Варто зазначити, що для здійснення видавничої діяльності бібліотеки повинні мати засоби поліграфії та науково-інформаційні системи.

Водночас видавнича діяльність потребує удосконалення, розвитку поліграфічної бази та комп'ютерних систем.

Видавнича діяльність бібліотеки вищого навчального закладу має бути орієнтована на розширення кола користувачів інформаційно-аналітичної продукції, а відповідно – на якість, достовірність, ефективність, надійність цих продуктів. Ефективність їх виробництва залежить від кола та кількості користувачів, тому до якості цієї продукції та змісту мають висуватись особливі вимоги. Таким чином, практичний досвід бібліотек у виданні інформаційно-аналітичних продуктів показує необхідність подальшого розвитку їх виробництва, збільшення асортименту з метою задоволення зростаючої різноманітності інформаційних потреб користувачів.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ В НАУКОВО-МЕТОДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВДПУ

Кирилик Олена Іванівна,
бібліотекар I категорії бібліотеки ВДПУ.

«Сучасні бібліотеки ВНЗ можна розглядати як інформаційну базу інтелектуального розвитку, своєрідні «ворота» до знань»
Єременко Т. В.

Сьогодні змінюється позиція бібліотеки і її активність у взаємовідносинах з користувачами, переглядаються вимоги до бібліотечного сервісу, індивідуальних і групових форм інформаційного забезпечення. Бібліотека ВНЗ займає усе більш активну позицію в інформуванні користувачів і пропонує їм ряд нових послуг з забезпечення наукового та навчально-виховного процесів.

Використання в роботі нових інформаційних та web-технологій дає можливість надавати користувачам повну, різнопланову інформацію на основі БД ЕК та інших електронних ресурсів бібліотеки як бібліографічну, так і повнотекстову, активно пропагувати фонди за допомогою віртуальних сервісів. При цьому важливу роль відіграє оперативність, форма отримання та якісний склад наданої інформації. Рівень комфортності доступу до інформації, незалежно від її формату, виступає важливим показником діяльності бібліотеки і однією з умов успіху впровадження інноваційних освітніх технологій в університеті.

Працюючи в умовах сучасного освітнього середовища, працівники бібліотеки ВДПУ намагаються організувати свою роботу так, щоб максимально та на високому рівні задовольняти потреби користувачів в т. ч. віртуальних, послідовно працюють з метою вдосконалення методики задоволення інформаційних потреб користувачів всіх рівнів.

Сьогодні бібліотека університету виконує ряд важливих функцій з комплектування та використання електронних ресурсів:

- акумуляція, систематизація та розподіл інформаційно-ресурсної бази на різних типах носіїв;
- забезпечення оперативного доступу до ресурсів. створення зручної системи навігації в телекомунікаційних системах та мережах;
- відокремлення телекомунікаційних потоків від інформаційного шуму

Сьогодні провідні бібліотеки ВНЗ України переходять до відкритої моделі бібліотек модульного типу, що включають, крім традиційних фондів та послуг:

- ЕК бібліотек, на базі АБІС в тому числі повнотекстові;
- власні Інтернет-ресурси відкритого (або авторизованого) доступу в т. ч. регіональні (краєзнавчі);
- засоби доступу до передплатних або корпоративних бібліотек (баз даних);
- віртуальні довідкові служби;
- служби формування цифрових копій та електронної доставки документів, в тому числі МБА;
- віртуальні інформаційні або вебліографічні системи посилянь на ресурси Інтернету;
- засоби PR та популяризації книги та читання.

Як правило організаційними структурами віртуального контенту відкритих бібліотек виступають сайти, блоги та сегменти бібліотек в соціальних мережах. Таким чином бібліотеки ВНЗ реалізуються як повноцінні учасники віртуального освітнього, наукового, культурного та виховного простору, розширяють рамки бібліотечних приміщень та послуг.

На наш погляд саме на базі такої моделі має розвиватися бібліотека педагогічного університету, для того, щоб як найкраще задовольняти потреби її користувачів. В даному напрямку в бібліотеці проводиться певна робота.

Серед пріоритетних напрямків діяльності бібліотеки з інформаційного забезпечення наукового та навчально-виховного процесів університету та бібліотеки:

- надання послуг користувачам зали електронної інформації. Формування та організація доступу до медіатеки, сайту, блогу, інших Інтернет-ресурсів бібліотеки, в тому числі, Інституційного репозитарію;
- сприяння науковій та навчально-методичній діяльності студентської молоді, кафедр та науковців університету в тому числі інформаційно-бібліографічне забезпечення потреб користувачів, як в структурних підрозділах бібліотеки так і через віртуальні сервіси;
- участь в методичній роботі університету, бібліотеки, методичного об'єднання бібліотек ВНЗ м. Вінниці, АБВ та УБА,
- участь в корпоративних проєктах з формування спільних наукових інформаційних та ресурсних масивів;
- вивчення досвіду провідних бібліотек України з питань інноваційних технологій в бібліотеці та використання його в практиці діяльності бібліотек;
- участь у культурно-просвітницькій та виховній діяльності університету та бібліотеки;
- популяризація бібліотечних фондів та послуг в мережі Інтернет, зокрема в соціальних мережах.

Значна увага, в бібліотеці, приділяється корпоративній каталогізації. Ми приймаємо участь в корпораціях на базі:

- Центрально-українського кооперативного каталогу з аналітичного розпису статей журналів України (ЦУКК), обмін записами відбувається через Інтернет-портал Кіровоградської ОУНБ;
- регіонального каталогу (РКК) на базі Вінницькою ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва.

На базі ДНПБУ ім. В. Сухомлинського діє ряд проєктів, серед яких, крім корпоративного аналітичного розпису журнальних статей:

- всеукраїнський реферативний проект «Україніка наукова»;
- зведена база даних дисертацій з питань педагогіки та психології;
- проводиться підготовка до формування повнотекстового ресурсу цифрових копій видань цінного та рідкісного фонду.

За рік 2013 рік отримано понад 6850 описів док., відправлено понад – 2200 описи док.

В рамках спільних проектів з ДНПБ, через сайт нашої бібліотеки, відкрито доступ до зведеної бази дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології, та ряду журналів з питань педагогіки та психології іноземними мовами, що дає можливість студентам та науковцям університету користуватися даними ресурсами з будь якого місця, де є Інтернет.

Довідково-інформаційні послуги складають значну частину навантаження працівників бібліотеки. Крім інформаційно-бібліографічного відділу, довідкові послуги надають працівники відділу інформаційних технологій. Так нами, в 2013 році:

- надано маже **6200** консультацій з питань роботи з ПК, пошуку в БД ЕК та використання інших ресурсів ЗЕІ;
- виконано майже 5300 довідок на основі ЕК та Інтернет в ЗЕІ;
- сформовано понад 770 комплексних довідок в відділі інформаційних технологій;
- користувачі самостійно провели понад 9700 пошуків в БД ЕК (зокрема, понад **2320** пошуків в зведеному Інтернет-каталозі <http://www.e-catalog.name>). На сайті бібліотеки, інформація надавалась в вигляді інформаційно-бібліографічних списків.

Комплексні довідки, в більшості випадків, виконувалися за всіма базами даних доступними користувачам (для 771 довідок – сформовано понад 1330 списків).

Біля 80 довідок виконано шляхом відсилки інформаційно-бібліографічних списків (або електронних документів) на електронні адреси користувачів.

Більш детально хочу зупинитися на сайті нашої бібліотеки. Сайт бібліотеки – це її імідж в інформаційному просторі, який служить для просування бібліотечної діяльності, передусім – її інформаційної функції. Бібліотечний сайт представляє і рекламує всі аспекти бібліотечної діяльності та різноманіття її інформаційних ресурсів.

Сайт досить активно відвідувався в 2013 р. Його ресурсами скористались майже 250 тис. разів (в 2012 р. – 155 тис. переглядів). На основі рейтингу (top.mail.ru) проведено розгорнутий аналіз використання ресурсів сайту, що дало змогу отримати реальну статистику відвідувань та використання основних структурних блоків сайту за декількома параметрами.

Зокрема, аналіз показує, що значна частина користувачів направляється на сайт пошуковими системами. За прямими посиланнями та закладками виходять на колег з інших бібліотек та віртуальні користувачі бібліотеки. Значно зросла в поточному році кількість виходів на сайт з мобільних телефонів (зокрема, це користувачі Wi-Fi зони).

Інтернет-ресурси бібліотеки, сьогодні є інструментами організаційного, інформаційно-бібліографічного та культурно-просвітницького інформування користувачів бібліотеки. Бібліотека формує, актуалізує та надає доступ до значного масиву Інтернет-ресурсів, серед яких:

- сайт, блог та гостьова книга бібліотеки;
- Інституційний репозитарій;
- Інтернет-каталог на базі зведеного ІРБІС-каталогу бібліотеки України та Росії;
- Коha-каталог сервера бібліотеки;
- електронні скриньки бібліотеки;
- Google-сервіси.

Серед тем найпоширеніших пошукових запитів користувачів сайту:

- «Календарі знаменних та пам'ятних дат»;
- «Михайло Коцюбинський»;

- «Історія міста Вінниця»
- «Сайти Вінниці»;
- «Бібліотека ВДПУ»;
- «Методична робота у ВНЗ»;
- «Електронні каталоги та бази даних» та «Електронні бібліотеки»;
- «Психологія»;
- «Дошкільна педагогіка»;
- «Правознавство»;

Користувачі бібліотеки, що навчаються або працюють в університеті активно використовують сторінки «Електронні ресурси» та «Інтернет-навігатор». Протягом року, на сайті бібліотеки, в розділі «Електронні ресурси», було виставлено майже 140 інформаційних списків. Основу підготовленої інформації складають:

- інформація про нові надходження до бібліотеки (рубрики «Статті місяця» та «Книги місяця»)
- інформаційно-бібліографічні списки на основі окремих БД ЕК;
- галузева бібліографія за окремими розділами знань (представлено 28 розділів).

В кожному з розділів «галузевої бібліографії» надається інформація про надходження навчально-методичних та наукових видань за 5 останніх років. Дана інформація часто використовується для акредитації кафедр університету. В кожен розділ включається і бібліографічно-інформаційний список аналітичних статей за останній рік.

Крім інформаційно-бібліографічного інформування, на сайті бібліотеки представлено віртуальні перегляди «Новинки бібліотеки» та «Нам дарують».

Бібліотека використовує сайт для організації дистанційного навчання користувачів бібліотеки та її працівників. Так, на сайті бібліотеки в рубриці «Методичні видання», розміщено ряд навчально-методичних модулів. Серед них:

- Бібліотечна система ІРБІС. АРМ "Читач": методика проведення пошуку: дистанційний методичний модуль
- Створення презентацій за допомогою програми Microsoft Office PowerPoint 2007: методичні рекомендації
- Бібліографічний опис документів: [основні елементи та правила складання: методичні рекомендації]
- Універсальна десяткова класифікація (УДК). Історія та сучасний стан: [структура УДК: приклади індексування]
- Електронні ресурси бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського: склад та способи доступу
- Аналіз статистики використання ресурсів сайту показує, що до бібліографічно-інформаційних списків в 2013 р. було понад **22900** звернень.

На сайті бібліотеки, в рубриці «Бібліотечному фахівцю», Інтернет-навігатор бібліотеки постійно поповнює каталог Інтернет-посилань на фахові ресурси всесвітньої мережі Інтернет. Наразі, в рубриці зібрано 72 посилання серед тем:

- нормативне регулювання бібліотечної діяльності;
- сайти Українських та міжнародних бібліотечних асоціацій та організацій;
- бібліотечна повнотекстова періодика;
- віртуальні довідкові служби бібліотек; бібліотечні портали та блоги.

В 2013 році підготовлено та виставлено на сайті бібліотеки віртуальні виставки:

- «Фундатор української опери»: до 200-річчя з дня народження Степана Гулака-Артемівського»;
- «Володимир Вернадський: до 150-річчя з дня народження».

Оновлено та розроблено зручний дизайн архіву віртуальних виставок, до якого включено виставки 2010-2013 рр.

В експозиції постійно діюча віртуальна виставка «Михайло Коцюбинський», на основі БД ЕК бібліотеки, оновлено бібліографічні списки книжкових видань (в тому числі видань цінного та рідкісного фонду), аналітичних статей з періодики та праць викладачів.

На базі «Гостьової книги» бібліотеки виконуються асинхронні віртуальні довідки та започатковано процес організації віртуальної довідкової служби бібліотеки.

Електронна бібліотека університету формується як традиційним способом (на базі АБІС ІРБІС), так і в формі Інституційного репозитарію університету. Активно проводилось наповнення Інституційного репозитарію на базі програмного забезпечення Dspace. Сформований на сервері бібліотеки, репозитарій доступний в мережі Інтернет як за прямим посиланням (<http://dspace.vspu.net>), так і через сайт бібліотеки, при цьому є можливість переходу до Інституційного репозитарію як з головної сторінки сайту, так із сторінок «Електронні ресурси» та карти сайту. Запроваджено систему моніторингу використання Інституційного репозитарію на базі сервісу «Google- analytics».

Колекція інституційного репозитарію складається з таких розділів: автореферати та дисертації, електронні, краєзнавчі, навчально-методичні видання, наукові публікації та видання бібліотеки, наукові публікації викладачів, студентів та магістрантів

Бібліотека тісно співпрацює з кафедрами та науковцями університету. В поточному році представники бібліотеки приймали участь в спільних засіданнях чотирьох кафедр університету та бібліотеки:

- журналістики;
- дошкільної та початкової освіти;
- мистецької підготовки;
- української мови та загального мовознавства.

Під час кожного з засідань проводились коментовані перегляди видань з медіатеки бібліотеки за профілем кафедри та надавалась розширена бібліографія на основі основних БД ЕК за повним переліком дисциплін кафедри.

Представники бібліотеки, щорічно проводять групове інформування про електронні ресурси бібліотеки студентів, магістрантів та викладачів університету.

Серед тем 2013 р.:

- «Електронні ресурси бібліотеки: зміст, формування, доступ» - для магістрантів;
- Групове інформування про ресурси історичної тематики ЗЕІ та сайту бібліотеки студентів 2 курсу ШЕП;

Традиційно проводиться знайомство студентів першого курсу всіх напрямків з ЗЕІ, її ресурсами, сервісами та правилами обслуговування користувачів. Старостам академічних груп надаються пам'ятки з інформацією про структуру бібліотеки, розташування підрозділів, контактною інформацією, зокрема інформацію про сайт.

Для працівників структурних підрозділів бібліотеки та представників бібліотек Вінниччини проведено ряд занять з основ інноваційної культури бібліотекаря:

- «Гіпертекстові та мультимедійні видання в бібліотеці» - для працівників бібліотек міста Вінниці;
- «Інформаційні технології в діяльності бібліотек» – інформування директорів бібліотек ЦБС Вінницької області;
- «Основи формування звітно-планової документації в Microsoft Word 2007-2010» – для працівників бібліотеки ВДПУ.

В 2013 році, в ЗЕІ, обладнано шафу-вітрину для видань медіатеки. Працівники відділу інформаційних технологій сформували в вітринній частині 2 тематичні виставки:

- «Універсальний фонд медіатеки» – представлено 105 дисків;
- «Електронний підручник на допомогу навчанню та вихованню» – представлено 55 дисків.

Хочу відмітити, що після представлення виставок, збільшилась кількість звертань до ресурсів медіатеки.

Маючи скриньку @gmail, бібліотека широко використовує Google-хмари. Серед них: Google-блог, Google-диск, YouTube, Google-альбоми, Google-прекладач та ін.

Зокрема, в Google-альбомах викладені фотографії усіх важливих подій, які відбувались в бібліотеці.

Вдосконалено структуру блогу бібліотеки. Тепер він складається з 3-х сторінок («Головної сторінки», «Літературно-мистецької вітальні», «Бібліотечні новини України та світу»). В 2013 році до блогу звернулось 1566 користувачів (682 – в 2012 р). Інформація блогу направлена на задоволення користувачів культурно-просвітницькою інформацією.

В перспективі бібліотеки – запровадження штрих-кодування фондів, підготовка до автоматизованої книговидачі відділу навчально-методичної літератури, продовжити інформаційне наповнення БД на базі програмного забезпечення Koha, формування інституційного репозитарію на базі програмного забезпечення DSpace, участь в проектній діяльності.

БІБЛІОТЕЧНИЙ САЙТ ЯК РІЗНОВИД НАУКОВОЇ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ ВНАУ

Латуша Наталія Миколаївна,
головний бібліотекар бібліотеки ВНАУ

Web-сайт в світовій мережі Інтернет є одним з дієвих засобів, що спрямований на презентування бібліотеки в інформаційному просторі через надання повної достовірної інформації про установу, розповсюдження та надання вільного доступу до світових та власних інформаційних ресурсів та послуг. Web-сайт відображає діяльність бібліотеки, її участь у різних проектах, результати наукової роботи, забезпечує зворотній зв'язок з користувачами, сприяє обміну фаховою інформацією між спеціалістами.

Сьогодні користувач вимагає оперативного і якісного отримання інформації. Важливим завданням бібліотеки є надання користувачам в електронному вигляді власних первинних та вторинних інформаційних ресурсів.

Бібліотеки на своїх сайтах відображають результати науково-дослідної роботи: розміщують повнотекстові

електронні копії документів, а саме: матеріали по краєзнавству, українським звичаям, наукові видання, художні, рідкісні і цінні книги. Користувачам пропонуються віртуальні виставки з фотоматеріалами на різну тематику.

Кожна бібліотека ставить свої запитання щодо використання можливостей Інтернету.

Відкритий доступ це нова модель наукової комунікації. Наукові публікації знаходяться у вільному доступі для користувачів Інтернету через відкриті електронні архіви (репозитарії), журнали відкритого доступу, електронні бібліотеки.

Поява електронних джерел дозволяє бібліотеці розширити вид інформаційних послуг:

- електронна доставка документа за запитами користувача, що включає пошук інформаційних ресурсів та надання електронних копій документів;
- створення Web-бібліографічних списків, згрупованих в результаті моніторингу мережі Інтернет, аналітико-синтетичної обробки інформації, виявлення якісних і достовірних ресурсів;
- віртуальна довідка.

В зв'язку з цим, створення та підтримка власних web-сайтів стали одними з головних і перспективних напрямків роботи сучасної бібліотеки – наукової, вузівської чи масової.

Існують загальні вимоги до створення і підтримки Web-сайту, яких мають дотримуватись і бібліотеки:

- зручність інтерфейсу;
- доступність для користувачів;
- єдиний дизайн усіх розділів;
- глибина та якість змісту поданої інформації;
- простота навігації;
- стабільність інформаційних ресурсів.

Web-сайт потребує постійної плідної інформаційно-аналітичної діяльності щодо наповнення новими даними про роботу відділів та бібліотеки загалом. Для забезпечення успіху Web-сайту, важливим елементом є проведення моніторингу використання його ресурсів, що допомагає зробити його максимально корисним.

Структура сайту бібліотеки ВНАУ

На Web-сайті бібліотеки ВНАУ відображено практично все, чим живе бібліотека. Сайт включає розділи: ГОЛОВНА, ЧИТАЧЕВІ, ДІЯЛЬНІСТЬ, МЕТОДИСТ, ПРО НАС, НАШ БЛОГ, ЕЛЕКТРОННИЙ КАТАЛОГ.

Головна сторінка розкриває особливості структури Web-сайту та функціонування розділів, відкриває для користувачів найважливішу, найсвіжішу інформацію про поточну діяльність бібліотеки.

Тут розміщуються оголошення, запрошення на діючі книжкові виставки: тематичні, нових книг; важливі події, які заплановані в бібліотеці. Постановка цього завдання вкрай важлива і для користувачів, і для бібліотеки, адже саме таким чином відбувається двостороння співпраця бібліотеки з користувачем.

Також головна сторінка на даний момент пропонує Інтернет-посилання на відкриті електронні архіви України. Має місце «Бегущая строка», яка відображає останнє оновлення сайту та віконце «Пошук».

На сайті виставлена інформація про типово-видовий склад бібліотечних фондів, їхній обсяг, довідково-бібліографічний апарат, електронний каталог, послуги, які надає бібліотека, правила користування бібліотекою ВНАУ, основний опис проведених книжково-журнальних виставок, фотовиставок.

Постійно поновлюється інформація про нові надходження, забуті книги, новинки за кафедрами, передплата періодичних видань на поточний рік.

Розділ сайту «Діяльність» вміщує річні звіти про роботу бібліотеки, видання бібліотеки, огляд проведених заходів, результати ходу акції «Подаруй бібліотеці сучасний підручник»

Бібліотека Вінницького національного аграрного університету є методичним центром об'єднання бібліотек аграрного напрямку Вінницької області, до складу якого входить 8 бібліотек коледжів, 1 бібліотека технікуму, бібліотека Інституту кормів УААН, та бібліотека Уладово-Люлинецької дослідно-селекційної станції.

Бібліотека ВНАУ є координаційним і організаційно-методичним центром об'єднання, підпорядкована Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України. Професійне консультування бібліотечних кадрів є однією з основних функцій методичної роботи. Відповідно, методист бібліотеки на сайті забезпечує наповнення розділу «Методист».

Окремий розділ «Про нас» присвячено історії бібліотеки, її структурі, наведена основна інформація про відділи, викладений список працівників.

На блозі бібліотеки виставлені матеріали про участь бібліотекарів в конференціях, семінарах, про відрядження в коледжі з методичною та практичною допомогою. Також відвідувачі блогу мають змогу висловити свої пропозиції та зауваження про роботу бібліотеки.

Розділ «Електронний каталог» відкриває доступ до автоматизованої бібліотечної системи «Софія» ВНАУ. Це найголовніша база даних, де відображено весь активний фонд бібліотеки: це книги і аналітика. Електронний каталог є одним із головних інформаційних ресурсів бібліотеки, перевагами якого є доступність, оперативність інформації, поєднання звичайного і розширеного пошуку. Користуватися електронним каталогом дуже просто, достатньо на головній сторінці заповнити поле «ключове слово, автор чи назва».

Крім пошуку у розділі, можна скористатися Репозитарієм, а також познайомитися зі змістом обраного періодичного видання.

Для бібліотекаря інформація з сайту стає в пригоді при підготовці доповідей, буклетів про послуги, які надає бібліотека, її структуру, фонди.

Науково-видавнича продукція на Web сайті.

Залежно від виду, кожна бібліотека має своє наукове спрямування. Відповідно до головних цілей і завдань бібліотечного Web-сайту, формується його змістове наповнення.

Наукова робота бібліотеки ВНАУ забезпечує якісно новий рівень її діяльності і здійснюється за такими

напрямами: науково-пошукова, науково-видавнича, методична робота, діяльність, що спрямована на допомогу науковому та навчальному процесу ВУЗу.

Укладання бібліографічних показників - один із головних напрямків інформаційно-бібліографічної діяльності. Основною метою їх створення є пропаганда досягнень науковців, інформаційна база для вивчення історії окремих наукових дисциплін.

На сайті бібліотеки ВНАУ представлені біобібліографічні показники із серії "Провідні вчені університету". Деякі з них: «Професор Микола Олександрович Мазуренко», «Петро Савелійович Макаренко», «Олександр Лаврентійович Зогуля», присвячені їх ювілейним датам.

Та тематичні бібліографічні показники, які укладаються у співпраці з викладачами кафедр за вимогою студентів. Можемо назвати такі, як: «Рибництво від А до Я», «Банківська справа», «Фінанси малих підприємств», «Лікарські рослини».

На сайті постійно поновлюються показники до знаменних дат: «Великий кобзар», «Творча багатогранність української душі», які крім бібліографічних джерел містять інформацію з історії України, народно-прикладного мистецтва, подано матеріал про історію виникнення та розвиток таких ремесел, як гончарство, ковальство, живопис, вишивка, різьблення по дереву, лозоплетіння тощо. До уваги користувачів сайту представлено 51 показник.

У 2014 р. були укладені рекомендаційні бібліографічні списки: «Забруднення ґрунтів», «Забруднення навколишнього середовища», «Відходи тваринництва», «Якість води», «Шиншили», «Хутрове звірівництво», «Екологічна експертиза», «Державний бюджет» та ін.

На сторінці МЕТОДИСТА представлені такі методичні видання:

- «Аналіз діяльності бібліотек Методичного об'єднання аграрного напрямку» - висвітлює позитивні зміни та проблеми в діяльності бібліотек, дає порівняльну характеристику бібліотек методичного об'єднання за останні роки.

- «Дайджест» містить матеріали семінарів методичного об'єднання бібліотек аграрного напрямку Вінницької області. Видання висвітлює роботу бібліотек у напрямі задоволення потреб різних категорій користувачів відповідно до нових вимог суспільства, формування позитивного іміджу бібліотеки.

- «Календар знаменних і пам'ятних дат» - видання покликане допомогти працівникам бібліотечних, культурно-просвітницьких та освітніх закладів, всім, хто цікавиться питаннями краєзнавства, у підготовці до відзначення ювілеїв уродженців краю і видатних діячів літератури, мистецтва та сільського господарства «Календар...» можна використовувати при проведенні різноманітних масових заходів, бібліографічних та інформаційних оглядів.

- «Зведений каталог періодичних видань» містить інформацію про передплату періодичних видань бібліотеками ВНАУ, технікумів і коледжів аграрного напрямку Вінницької області, Інституту кормів УААН на поточний рік. Це щорічне видання бібліотеки Вінницького національного аграрного університету, мета якого – надати студентам, аспірантам, професорсько-викладацькому складу сільськогосподарських навчальних закладів можливість орієнтуватися в єдиному репертуарі назв газет та журналів і в адресах тих бібліотек, де можна отримати те чи інше видання для користування.

В даному розділі також розміщені написані методистом методичні рекомендації, практикум по ГОСТу 7.1-2003.

Місце сайту бібліотеки ВНАУ в інформаційно-освітньому просторі вузу.

Сучасний розвиток вищої освіти потребує створення ефективної системи підготовки фахівців. Для цього удосконалюються сучасні технології навчання. Відбувається адаптація до них форм бібліотечного обслуговування студентів.

Особливістю бібліотеки ВНЗ є взаємозв'язок із системою вищої освіти. Усі бібліотечні інформаційні ресурси, процеси – це складові системи освітніх послуг та база для інтегральної взаємодії бібліотеки та підрозділів ВНЗ.

Сайт розглядається не лише як точка доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки, але й як інструмент

вбудовування бібліотеки в інформаційно-освітнє середовище університету.

На екрані - головна сторінка Електронної системи управління «Сократ» ВНАУ, через яку відбувається вхід до персонального кабінету. Скориставшись віконцем «Пошук» можна виявити основні відомості про будь-якого студента чи співробітника.

З власного персонального кабінету ми надсилаємо листи нашим читачам-боржникам. За допомогою електронної пошти також відбувається індивідуальне інформування науково-педагогічних працівників про нові надходження літератури. Матеріали згруповані відповідно профілю кафедри.

Такий вигляд має - персональний кабінет студента, викладача і бібліотекаря. Вони дещо відрізняються в залежності від категорії і потреб користувача.

З головної сторінки персонального кабінету можна переглянути власний бібліотечний формуляр, розклад занять, інформацію про мій підрозділ, залишити повідомлення на сайті університету від імені бібліотеки.

Такий сервіс може активно використовуватись як для пошуку інформації, так і для розв'язання формальних питань до акредитації, ліцензування спеціальностей, атестації університету, книгозабезпечення спеціальностей, дисциплін, кафедр.

Серед розділів Персонального кабінету – Бібліотека української літератури, Книжкова полиця, Художня книга, які створив і підтримує Навчально-науковий інститут організації та моніторингу якості освіти.

Робота по удосконаленню, вивченню науковій розробці, Web-сайту буде продовжуватись і надалі. В цій роботі ми бачимо свої подальші перспективи і прагнемо якомога ефективніше виконувати свою основну місію зі створення надійної інформаційної бази для удосконалення навчального процесу, розвитку науки, аграрного виробництва.

«КОРІННЯ ШЕВЧЕНКОВОГО РОДУ» (дослідження родоводу Т. Г. Шевченка)

Мельник Майя Ігорівна,
*завідувач сектору літератури іноземними мовами
ВНМУ ім. М. І. Пирогова.*

Сьогодні надзвичайно важко віднайти щось нове, невідоме в біографії Т. Г. Шевченка – все давним-давно досліджено й віднайдено, а децю навіть додумано, тож якщо й почуємо іноді щось справжнє, але не знане досі, воно сприймається з великою часткою іронії.

Кожному цікаво довідатись про своїх предків, але, на жаль, не кожен знає свій родовід, який містить не лише витоки походження, а й джерела міцності, духовного багатства. Тим більше, коли мова йде про рід кровних нащадків Тараса Шевченка. Саме Тарас Григорович вважав, що його життя – це біографія цілого народу.

Хто ж вони - предки Поета? Про цю сторону його родоводу ми довідуємося із споминів родичів та нащадків, які зберігаються в архівних установах. Важливим джерелом до реального відтворення родинного дерева сім'ї Т. Шевченка стали спомини близьких родичів: Петра Микитовича, Прокопа Микитовича, Трохима Йосиповича, Петра Павловича Шевченків (дітей Тарасових братів Микити та Йосипа, та його дядька Павла), які записані одним із найперших біографів Кобзаря М.Чалим. До цього ж ряду слід віднести і спогади Д.Красицького - одного з родичів Шевченка за старшою сестрою Катериною.

Зі своїм майбутнім біографом Михайлом Чалим Тарас Шевченко познайомився під час свого останнього перебування в Києві влітку 1859 р. через Івана Максимовича Сошенка. Ще задовго до знайомства з Кобзарем Чалий почав збирати матеріали про нього, зокрема записував спогади Сошенка про знайомство з Тарасом, про часи навчання в Академії мистецтв та їхнє оточення. Також Чалий як літератор одним з перших проаналізував твори

Шевченка. Шевченко листувався з Чалим, який разом з дружиною Надією Василівною були активними діячами у справі створення недільних шкіл для народу, та пересилав з Петербурга примірники «Кобзаря» та «Букваря» на потреби освітянської справи. Михайло Корнійович був одним з організаторів прощання з Шевченком у травні 1861 р. в Києві. Промова, яку він виголосив над труною поета, коштувала Чалому кар'єри, він був змушений покинути Київ.

У 1863 р. в журналі «Основа» його друг, історик О. Лазаревський, зробив першу спробу систематизувати деякі біографічні відомості, пов'язані з сім'єю поета. У нарисі Лазаревський скористався спогадами молодшої сестри Ярини. Це започаткувало низку досліджень, які тією чи іншою мірою торкаються родинних зв'язків Тараса. Головними джерелами інформації стали розповіді поетових близьких. Багато родичів не встигли поділитися своїми спогадами...Тим часом лише з боку батька Григорія мав Тарас шістьох рідних тіток і дядьків. Неважко уявити, скільки в нього двоюрідних братів і сестер, а від них племінників. Більшість із них добре знали свого знаменитого родича.

В різних країнах світу зараз мешкає понад 2 000 осіб, які приходяться родичами великому українському поету Тарасу Шевченку.

Кожне наступне покоління далі і далі відходить від свого знаменитого предка, однак усіх нащадків об'єднує Тарасове ім'я. Це єднання не просто формальне. Чимало з них чудово співають, тяжіють до малювання, мають артистичну вдачу, працюють у галузі культури і літератури як професіонали.

Шевченко – рід у Кирилівці давній. Коріння сягає 17 ст., а численні гілки продовжують і нині пускати все нові й нові пагони – все вище, все ширше.

За згадками родичів Т.Шевченка, його прадідом був Андрій Безрідний - виходець з козацького Низу, який з невідомих причин прийшов до Кирилівки із Запорізької Січі. Пристав до Єфросинії Іванівни Шевчихи, батько якої шив чоботи. За тодішнім звичаєм він взяв прізвище дружини. Так у Керелівці з'явилася сім'я Шевченків. Жила вона у мирі й

злагоді. Народили та виховали трьох синів: Олексу, Кіндрата та Івана. Іван був найменшим у родині і йому залишилося батьківське обійстя. Це саме той дід Іван, який мав чи не найбільший вплив на юну душу Тараса.

Як згадували родичі Шевченка "дід поета по батькові - Іван - був людиною письменною, обдарованою, великим патріотом України". Безпосередній учасник "Коліївщини", він на схилі літ оповідував внуку про героїчну боротьбу народу України.

Іван Андрійович був одружений тричі. Перша дружина Горпина Сергіївна народила йому семеро дітей: Григорія (батька Тараса), Омелька, Олену, Саву, Явдоху, Павла та ще одну Явдоху. Від другої дружини, яку звали Марфою, народилася ще одна дочка - Домаха. У третьої Іванової дружини Марії дітей не було. Це були рідні тітки та дядьки Тараса за батьком.

По материнській лінії відомими предками Тараса була сім'я батьків матері Якіма і Параски Бойків, які мешкали у сусідньому селі Моринці. Народили вони троє дітей - дочок: Катерину (матір Тараса) та Ганну, сина Павла. Після смерті дружини Яким Бойко жив вдівцем. Жили Бойки дещо заможніше від таких же сільських кріпаків, мали просторішу хату, добрий садок, худобу. Саме до матиного батька перебралися Григорій з Катериною у Моринці від керелівської нужди і злигоднів.

Як вказують біографи "сім'я Бойків із шести душ мала ниву, леваду, воза та пару волів; у саду на полудневому визубі гори дивилася вічками на сонце з-під сніпків пасіка - тридцять чотири колоди, шостий за силою бджолиний рій у селі. Щороку Яким платив сріблом п'ять карбованців чиншу - відкупувався у пана".

Григорій Іванович та Катерина Якимівна одружилися у 1802 р. На той час Григорію було 21 рік, а Катерині - 19. Подружжя жило у батьківській оселі, у якій на той час проживало тринадцять дорослих дітей. Там у них народжуються доньки Катерина (1804) та Марія (1808). Злигодні, нестатки, тіснота у батьківському будинку змусили

молоду сім'ю перебратися з Керелівки у Моринці до батька Катерини. Переїхала сім'я з шестилітньою Катериною, оскільки невдовзі померла дворічна Марія. У Моринцях 28 травня 1811 р. у Григорія та Катерини народжується син Микита.

Вже на той час молода сім'я мала свою власну оселю. Це була сусідська хата, яку придбав Яким Бойко у родичів Григорія Копія. Це був відомий на всю округу народний месник, який був заарештований за наказом поміщика Енгельгарда, якому на той час належали Моринці, Керелівка та інші навколишні села. Під час етапування до Сибіру Копій втік і з ватагою подібних собі "гуляв" Звенигодщиною, переховуючись у віковичних могутніх лісах, які збереглися і до цього часу.

За споминами Петра Микитовича Шевченка та моринського священика Івана Березницького, Копій неодноразово погрожував розправою Якому Бойку та Григорію Шевченку "за те, що забрали мій ґрунт і хату мою". Чи було це насправді - встановити важко. Але, безперечним є той факт, що повернення Григорія Копія прискорило переїзд Шевченків знову до Керелівки.

Однак, за документальними свідченнями народився Тарас Григорович Шевченко 9 березня 1814 р. у селі Моринці, про що свідчить запис у метричній книзі Моринської церкви, в якій на сторінці 8 записано: "у жителя села Моринець Григорія Шевченка и жены его Екатерины родился сын Тарас. Молитствовал и крестил иерей Алексей Базаринский". Тарас був четвертою дитиною в сім'ї, якщо рахувати і рано померлу дочку Марію.

У дідовій хаті у Григорія і Катерини народжуються ще троє дітей: у травні 1816 р. - Ярина, у 1819 р. - Марія, у 1921 р. - Йосип.

20 серпня 1823 р., коли Тарасу було трохи більше дев'яти років, помирає мати. Як вказують дослідники, їй було всього сорок років. Нужденне життя, кріпаччина, велика родина - доконали її.

Тепло материнського серця, жвавість вдачі, вся розкіш материнських почуттів, на які так багата була кріпачка з

колишнього вільного селянського роду - Катерина Бойко, - навіки закарбуються в шевченковій пам'яті, знайдуть вагоме відображення в образах жінок-матерів - світлих, аж святих, наповнених щастям материнства і стражданням за долі своїх дітей.

Матір поховали на дворищі, неподалік від хати. Над її могилою схилила свої кетяги калина, на якій весною виспівує соловейко. Чому ж усе-таки Тарасова мати похована окремо від чоловіка, від дітей, бо ж вони — на цвинтарі? Коли був заповіт або ж коли дуже бідні були селянські родини, то священик і влада дозволяли ховати небіжчика у перетичці — на межі городу. Але траплялося, що й на території садиби, як і заповіла Катерина Якимівна. Родина, на той час маючи багато «ротів», не тримала господарство, як попервах, і загалом жила біднуватю, якщо не сказати – в скруті, хоч мали майже гектар землі та садок. Тож маму Тараса Григоровича поховали на родинному обійсті, де вона сутужно працювала й ще молодою пішла в інші світи.

На руках у батька залишилося п'ятеро малолітніх дітей. Старшому з яких Микиті було 12 років, а найменшому Йосипу - 2. Батько вимушений був одружитися вдруге. Його дружиною і мачухю для багатодітної родини стала Оксана Терещенко. Прийшла вона в родину із своїми трьома дітьми. До того ж, у Григорія і Оксани у 1824 р. народилася дочка, яку назвали також Марією.

Пізніше Т.Шевченко писав: *"Кто видел хоть издали мачеху и так называемых сведенных детей, тот значит, видел ад в самом отвратительном торжестве. Не проходило часу без слёз и драки между нами, детьми, и не проходило часу без ссоры и брани между отцом и мачехою; меня мачеха особенно ненавидела, вероятно за то, что я часто тузил её тщедушного Степанка"*.

А в 1825 р. пішов із життя і батько Григорій Іванович. У матеріалах О. Лазаревського до біографії Т. Шевченка приводяться передсмертний заповіт Григорія Шевченка щодо сина Тараса: *"Синови Тарасу із мого хазяйства нічого не треба; він не буде абияким чоловіком: з його буде або щось дуже*

добре, або велике ледащо, для його моє наслідство або нічого не буде значить, або нічого не допоможе". Поховали Григорія Івановича на сільському цвинтарі біля церкви. І нині його могила збереглася і знаходиться в самому центрі Шевченкового.

Рід Йосипа Шевченка

Йосип Григорович Шевченко (08.03.1821–1878) – молодший брат Тараса. Після смерті батьків Йосипа взяли до себе у село Моринці дід Яким і бабуся Меланія, у яких він і виріс. У 1842 р. він пристав у прийми до троюрідної сестри Мотрони Григорівни, з якою одружився 28 листопада того ж року. Це була типова українська сім'я малоземельних кріпаків–хліборобів. Разом з сестрою Яриною Тарас Шевченко хрестив Йосипового сина Трохима 20 вересня 1843 р., гостював у нього під час подорожей в Україну 1845 р. та 1859 р. У Йосипа було п'ятеро дітей: Андрій, Іван, Трохим, Григорій і Василь. Усі діти в сім'ї залишались неписьменними.

У 1860 р. Тарас Григорович домогся визволення своїх родичів із кріпацтва. Сім'я Йосипа одержала волю, але без землі, тому стала ще біднішою.

У травні 1861 р. разом з іншими родичами Йосип Григорович зустрічав домовину брата в Києві, супроводжував її до Канева, брав участь у похованні поета на Чернечій горі.

Йосип Григорович пішов служити до царської армії замість сина Трохима (у якого на той час було троє дітей), брав участь у російсько-турецькій війні, де й загинув у 1878 р. Місце поховання невідоме.

З цього роду теж вийшли талановиті люди. Одним із не багатьох родичів, що складають четверте покоління найближчих нащадків Кобзаря є праправнук, який веде свою лінію від Йосипа Шевченка – Микола Павлович Лисенко. Микола Павлович уже понад три десятиліття вивчає генеалогічне дерево родини Великого Кобзаря. У його поданні рід Тараса Григоровича містить понад 1300 осіб. Нині ці люди мешкають у Росії, Прибалтиці, Австралії, США, Франції. А в Україні, зокрема, й у Шевченковому краї – Моринцях, Звенигородці, Шевченковому, колишній Керелівці (Кирилівці).

Слід зазначити, що нащадки нашого генія не лише пам'ятають своє коріння, а й вивчають його. Про це свідчить ґрунтовна праця - книга правнука Шевченка по лінії брата Йосипа Миколи Лисенка "Коріння Шевченкового роду". Ця розповідь - повернення до роду, який залишив слід в історії України, бо ж, безперечно, кожне покоління Шевченків у свій час впливало на її розвиток. Це дослідження про нащадків роду Шевченків - братів і сестер Кобзаря. Авторіві вдалося глибоко розкрити генеалогічне древо Шевченкового роду – понад тисячу осіб, серед яких немало видатних людей (художники Фотій та Валерій Красицькі, Ганна Чернецова, Яків Шевченко, Микола Лихошва; журналісти Андрій Шевченко, Олександр Лисенко; співачки Валентина Іваненко, Євгенія Яблонська; балерина Наталія Філатова; письменники Олександр Відоменко, Дмитро Красицький, Людмила Красицька, Даниїл Андреев; заслужений діяч Російської Федерації, академік Людвіг Боярський; колишній працівник посольства України в Швейцарській Конфедерації Ігор Крижанівський та інші). Цінність цієї книги підсилюють і відшукані автором давні родинні світлини.

Олександр Андронікович Відоменко – двоправнучатий племінник Т. Г. Шевченка (праправнук по брату Йосипу) народився 7 липня 1931 р. в с. Моринцях Звенигородського району Черкаської області, закінчив Шевченківський гідромеліоративний технікум і Одеський державний університет ім. І. І. Мечникова. Деякий час працював інженером-гідротехніком, а наступні 34 роки – на педагогічній роботі, із них 30 років підряд викладав аналітичну, фізичну та колоїдну хімію на технологічному відділі Хмельницького комерційного технікуму. Член національної спілки журналістів України, лауреат регіональної премії ім. Т. Г. Шевченка, лауреат регіональної премії ім. Микити Годованця, лауреат премії імені Богдана Хмельницького в галузі історії, лауреат премії ім. Михайла Орловського у галузі історико - краєзнавчих досліджень. Кавалер урядового ордена «За мужність» 3-ступеня. Кавалер «титульного знака рицаря засновника»

міжнародної громадської організації Суверенний рицарський орден Христа Спасителя.

З 1996 по 2013 рік видав 7 науково-пошукових книг про життєвий та творчий шлях Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, автор кількох нарисів про Олександра Пушкіна та Льва Толстого. У 2009 році видав історико-краєзнавчий альбом «У покоях Енгельгардтів». У 2012 р. вийшов друком роман-есе «Одержимі».

Рід Микити Шевченка

Шевченко Микита Григорович (1811–близько 1870) – старший брат Шевченка.

Під час подорожей поета в Україну брати зустрічалися в 1843 р., 1845 р. і 1859 р. У повісті «Княгиня» Шевченко згадав Микиту в епізоді про залізні стовпи. Микита спробував було привчати його до господарки, але всі намагання були даремні: Тарасові скоро надокучали ці заняття, і він, не задумуючись, кидав у полі волів і йшов собі блукати. Микиті ще не виповнилось і 15, як дід одружив його з сусідською дівчиною. Від цього шлюбу народилися четверо дітей – Ярина, Прокіп, Сава і Петро.

Яків Тимофійович Шевченко (1889) – правнук Шевченка по брату Микиті. Молодий забутий художник. Хлопчик був допитливий, зростав у неспокійному середовищі. Ще під час навчання у двокласній школі зародилася в нього дитяча мрія стати художником.

З великим завзяттям малював Яків, але його батько Тимофій не надавав великого значення здібностям сина і не мав грошей, щоб купити папір. Після закінчення приходської школи Яків Шевченко вступає до чотирикласного "Вище начального городского училища". Його учитель Лукіян Вольський з перших уроків помітив неабиякі здібності у нового учня, поза програмою навчив його малювати з натури та писати олійними фарбами. Оселя його постійно поповнювалася картинами Якова. Талант художника мала і його сестра Оксана. Але батьки не мали коштів, аби вивчити малярському мистецтву ще й дочку.

Яків малював із ентузіазмом, немов відчував, що доля йому подарує лише 18 років життя.

У 1915 р. його забирають до школи прапорщиків, а після закінчення направляють в армію. Яків Шевченко загинув на полі бою у травні 1916 р. Багато митців малювали портрет Кобзаря, та не всі зуміли передати силу волі й духу геніального поета так, як передав його родич – юнак Яків Шевченко. На його портреті поет без шапки, в кожусі, з твердим, несхитним поглядом. Таким глибоко мислячим знали Шевченка його родичі, односельці, всі люди. Таким його розумів і молодий митець. Його рано згаслий талант засвідчує мистецькі здібності не лише Шевченкового роду, але й невичерпне джерело художнього обдарування всього народу. Його невелика спадщина налічує сім олівцевих робіт художника. Вона дозволяє скласти уявлення про цього забутого художника.

Григорій Тимофійович – правнук Микити народився в Кирилівці цікавився кінематографією, хотів стати оператором. Навчався в Київському інституті театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого, де оволодів кінематорграфічною професією. Здібного студента помітив сам Олександр Довженко і запросив до своєї творчої групи. Але почалася Велика вітчизняна війна, і під час війни він був військовим кореспондентом. Після закінчення війни одружився, від першого шлюбу мав сина Тараса, від другого – В'ячеслава. В м. Єсентуках, де і мешкав, організував кімнату-музей Т. Г. Шевченка і опікувався нею. Пропагував художню та літературну спадщину Кобзаря.

В'ячеслав Григорович Шевченко, син Григорія Тимофійовича. Профиває в М.Єсентуки, Росія. Самотужки вивчив українську мову. В'ячеслав - член Спілки письменників України та Російської Федерації. Він людина творча: пише вірші та заробляє собі на життя тим, що малює та продає картини. Дружить з сином Василя Стуса.

Микола Петрович Лихошва – праправнук Микити, народився 8 жовтня 1934 р. в краю Шевченкового дитинства – в селі Гнилець-Моринці, що на Звенигородщині. Закінчив Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури. Микола Петрович працює в різних жанрах:

пейзажному, портретному, побутовому, але домінуючою темою є образ України, невмирущості народу. Чільне місце у творчому доробку художника займає Шевченківська тематика, серія робіт живопису і графіки "Земля, яку сходив Тарас малими босими ногами".

Основні твори: серія „По місцях дитячих років Т. Шевченка”, „Коли сурми заграють” (1985), „Відлуння часу” (1991), „Гідрологічний пост на Росі” (2000). Член НСХУ (1993). Зараз працює старшим викладачем кафедри художніх основ дизайну в Київському державному с інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. Микола Лихошва продовжує традиції всесвітньо відомих українських митців О. Мурашка, М. Пимоненка, С. Васильківського.

Рід Красицьких

Шевченко Катерина Григорівна (20.11.1804–бл.1848) – старша сестра Шевченка. Як найстарша з дітей доглядала менших братів та сестер, порядкувала у хаті й на городі. Катерина, була нянькою поета і заміняла йому як могла покійну матір. У Зеленій Діброві рід Красицьких, що розпочав відлік від Антона і Катерини, пустив у поселенні глибоке коріння. Молоді побралися 29 січня 1823 р. Хата Антона знаходилася в центрі села, поряд з будівлею священика Петра Лебединцева. Тарас після смерті батьків часто відвідував її в Зеленій Діброві, а пізніше згадував не раз у листах. Гостював у неї в 1843 р. та у вересні 1845 р., коли був на Україні. Старшу сестру Тарас не забував навіть на засланні, засвідчував поблажливе до неї ставлення і в творчості. Ось початок повісті «Княгиня»: «Село! О! Скільки милых, очаровательных видений пробуждается в моем старом сердце при этом милом слове. Село! И вот стоит передо мною наша бедная, старая белая хата, с потемневшею соломенною крышею и черным дымарем, а около хаты на прычилку яблуня с краснобокими яблуками, а вокруг яблони цветник, любимец моей незабвенной сестры, моей терпеливой, моей нежной няньки!» За двадцять сім років подружнього життя Красицькі народили дванадцяттеро дітей: Олену, Федору

(1827–р.с.н.), прізвище по чоловіку Бондар), Феодосія, Соломію, Степана, Семена (1836–р.с.н.), Ганну, Марію (1843–р.с.н.), Федора, Якіма (1842–р.с.н.), Максима і Тетяну (1848–1848), а самі ж пішли з життя так рано: Антон Григорович – у п'ятдесят чотири роки, а Катерина Григорівна – в сорок сім. Вони померли під час першої епідемії холери разом із наймолодшою грудною дитиною.

Максим Антонович Красицький – син Катерини Красицької. Після звільнення з кріпацтва, шукаючи кращої долі, мандрував з родиною від економії до економії і добився Кіровоградщини. Життя багатодітної сім'ї було нужденне; окрім того, сам факт, що він Шевченків племінник, ускладнював життя, завдавав часто-густо неабияких прикроців. У селі Довгалівці поблизу станції Шарівка Максим Антонович став до роботи в поміщиці Жабоклицької – це було влітку.

А взимку, довідавшись, що Максим – Шевченків родич, Жабоклицька вигнала Тарасового родича серед зими з роботи і з житла разом з шістьма дітьми. З Довгалівки Красицькі (Максимові було вже за шістдесят) перебралися в село Мошорине (теперішній Знам'янський район), придбали стареньку хату і звікували там свій вік 1910 р.

Дмитро Філімонович Красицький – український письменник, літературознавець. Правнук Катерини Шевченко народився 7 листопада 1901 р. в с. Зелена Діброва Звенигородського району Черкаської області. У 1922 р. закінчив київський інститут народної освіти. Учасник війни. Був деканом історичного факультету Дніпропетровського державного університету, директором музею Д. Яворницького і Києво-Печерського історико-культурного заповідника (1946-1951). З 1951 по 1961 рр. – директор київського літературно-меморіального будинку Т. Шевченка і заступник київського музею Т. Шевченка.

Дмитро Філімонович 23 роки працював членом редколегії журналу "Людина і світ", членом методичної ради товариства "Знання". Письменник надрукував більше 500 статей, нарисів.

Свої вірші почав друкувати у 1918 р. Багато працював Д. Ф. Красицький у шевченківських архівах. Автор біографічних повістей, оповідань і нарисів про Т. Шевченка, серед яких "Дитинство Тараса", "Юність Тараса" (1959), "Тарас-художник" (1971), "Смерть і похорони Шевченка" (1961), "Великий Кобзар у пам'яті народній" (1961), "Тарасова земля" (1962), "Дітям про Шевченка" (1962), "Роздуми над словом Шевченка" (1963), "Тарасові світанки" (1967), "І оживе добра слава" (1986) та ін. Сотні лекцій, зустрічей провів Д. Ф. Красицький у різних куточках України, Києві, Москві.

Помер Шевченків правнук на 88-му році життя – 8 січня 1989 р.

Тамара Дмитрівна Красицька – праправнучка Шевченка по лінії його старшої сестри Катерини мешкає у Севастополі. Тамара Дмитрівна Красицька, дочка письменника-шевченкознавця Дмитра Філімоновича Красицького. Вихованка Київського університету, географ за фахом, вона працювала начальником міського управління охорони довкілля. В 1991 році було створено родинну громаду «Шевченкові нащадки». Ініціатором створення громади стала родина Красицьких. В березні 1992 р. громада перетворилась на Всеукраїнський благодійний культурно науковий фонд Тараса Шевченка. Його очолила двоюрідна сестра Тамари Дмитрівни. Отже, рід Тараса живе і буває, і одна з гілок його квітне в Севастополі. Тамара Дмитрівна – член Союзу українок, зустрічається з громадськістю.

Пані Тамара дослідила своє родове дерево до десятого коліна. Жінка розповідає, в родині багато людей різних професій, але всі без виключень творчо обдаровані. У Тамари Красицької народилися дві дочки. Марина з сім'єю живе в Черкаській області, а Ольга - в Казахстані.

Сімейна реліквія Красицьких – ноти 1885 р. на слова Шевченка, їх передають з покоління в покоління. Маленький томик Заповіту - гордість родини. Заповіт Шевченка тут перекладений 42 мовами. Цю книжечку зібрав та видав до ювілею поета батько Тамари Красицької, який все життя присвятив вивченню творчості великого поета.

Людмила Олександрівна Красицька – праправнучка Катерини (рідної сестри Тараса), 1942 р. народження, проживає в Києві, нині – президент Міжнародного культурно-наукового фонду Тараса Шевченка «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля».

Людмила Красицька має літературний хист, є автором двох збірок поезій: «Причастя» (1996) та «Листопад тисячоліття» (2001)

У її творі «Молитва до Тарасового слова» лунає заклик до сучасних українців:

...Навчи любити Україну.

Як він любив –

Аж до загиби.

Спаси, помилуй, воскреси!

Великий внесок у скарбницю українського реалістичного мистецтва зробив живописець і графік **Фотій Красицький**. Його батько – син сестри Шевченка Катерини. Спочатку він навчався у церковно-парафіяльній школі і знав, що він родич Великого Кобзаря. Коли йому було 15 років, Фотій приїхав до Києва, щоб продовжити навчання у приватній школі малювання М. І. Мурашка. Показавши кілька власних малюнків учителеві, підліток отримав схвальну оцінку. Слід зазначити, що вчитель не лише дбав про освіту свого учня, а й прагнув увести його в коло тодішньої київської культурної еліти. Завдяки піклуванню Лисенка, Київське українське товариство призначило Фотію стипендію. Про нього піклувалися також Леся Українка з матір'ю Оленою Пчілкою. Вдячний художник згодом напише їхні портрети. У школі юнак навчався у художника-реаліста Пимоненка. У 1892–1894 рр. Красицький здобуває освіту в Одеській художній школі. За успіхи в живописі одержує 2 бронзові медалі і 1894-го вступає до Петербурзької Академії мистецтв, де навчається в Іллі Рєпіна. В 1901 р. Фотій успішно захищається в Петербурзькій Академії мистецтв і одержує звання художника. Відтак Красицький мешкає і працює в Києві. Перші його роботи були показані 1905-го на виставці у Львові. Незабаром художник одружується

з Ганною Кречотень, дівчиною з села Козацького. У них народилося п'ятеро дітей: два сини і три доньки.

Окрім малярської творчості, Фотій Степанович присвятив значну частину свого життя педагогічній роботі. Сплав теорії і досвіду стали основою для написання теоретично-практичних посібників із викладання образотворчого мистецтва. Зберігся його рукопис “Програми викладання рисунку та малювання в 7, 8, 9 та 10 класах гімназії” 1942 р.

Фотій є автором першого українського посібника «Рисування та малювання» (1929), який є найвідомішою його працею і зберігається в архіві в машинописному варіанті, окремим документом представлені рисунки та креслення Ф. Красицького до цього посібника.

Прослідковуючи життєвий шлях художника, можна пересвідчитися, що в деякій мірі він був схожим із Шевченковим. Хист до малювання у ранньому віці, вплив відомих людей у оволодінні майбутніми художниками азів живопису. Як і Шевченко, так і Красицький, перші нагороди (у Шевченка – 3 срібні, Красицького – бронзові і срібні) отримали за «рисунок з натури».

Як і геніальний поет в свій період, зазнав переслідувань під час подій 1905 р., був заарештований, як політично неблагонадійний на початку 1914 р. Родину Красицького не оминула безжальна мітла сталінських репресій. У 1934 р. розстріляли його зятя (з яким донька прожила лише рік) – 26-літнього глухонімого поета Олексу Влизька. Доньку Фотіну вислали на Урал... Навесні 1937 р. арештували іншого зятя – письменника Петра Мельника. Старшу доньку Ярину з маленьким синочком запроторили до Башкирії...

Перша і єдина персональна виставка Фотія Красицького працювала всього один день. Був кінець червня 1941 р., почалася війна. Художник з дружиною і меншою донькою перевезли полотна додому і закопали в саду. Від усього пережитого у Фотія Степановича стався другий інсульт. Але коли трохи подужчав – зібрався з силами, і розмалював яму, в якій переховувалися від бомб, осіннім листям.

Переживання за долю дочок Фотіни і Галини, знущання гестапівців через відмову писати портрет Гітлера на повний зріст у 1941 р. – все це підірвало здоров'я художника. Але він виявився незламним, як свого часу Тарас Шевченко.

Як і великого Кобзаря, його ховали двічі: спочатку на Куренівському кладовищі в 1944 р., а у 1956 на прохання дочки Ірини його прах перенесено на Байкове кладовище.

Ярослав-Валерій Анатолійович Красицький народився у Львові 1948 р. Після служби в армії почав друкуватись в обласних газетах у жанрі карикатури, що переконало його у необхідності отримати художню освіту. Закінчив Львівський Державний Інститут Декоративно-Прикладного Мистецтва. Брав участь у виставках і у всесоюзному конкурсі карикатуристів за шаховою тематикою отримав 1 місце. Також займався ілюструванням книжок, художньо-гумористичним оформленням телевізійних передач.

Згодом відбулася зміна творчого спрямування – привернула увагу дрібна пластика деревоформ і відкрита можливість власною технологією інкрустувати дерево.

Це захоплення привело до нової діяльності – викладання в сільській школі образотворчого мистецтва, ведення гуртка різьблення по дереві та ведення предмету історії України. Також, на формування світоглядних засад з II половини життя значно вплинула новина родинної дотичності до знатного українського роду. Також, веде навчання студентів ПТУ столярного фаху по різьбленню в дереві.

В'ячеслав Євгенович Шкода (1929-2011) – нащадок роду Т. Г. Шевченка по сестрі Катерині, почесний громадянин міста Знам'янка, краєзнавець, шевченкознавець, продовжив справу Красицьких. Після смерті Антоніни Вереміївни очолив музей «Кобзарева світлиця». Протягом багатьох років він працював над генеалогією Красицьких, поповненням фондів музею. Серед експонатів його власного архіву є унікальні матеріали: оригінал фото Т. Г. Шевченка (1858, С-Петербург, фотограф Здобнов), досі ніде не опубліковані фото Василя Доманицького (першого редактора повного видання

«Кобзаря»), оригінали фото Марії Заньковецької, Миколи Садовського, Панаса Саксаганського, Миколи Лисенка.

І сьогодні у Знам'янці проживають нащадки Кобзаря - журналістка і громадська діячка Яніна Шкода та художниця Анастасія Шкода.

Рід Ярини Бойко

Ярина Григорівна (12 травня 1816–1865) – молодша сестра Шевченка. Їй поет присвятив вірш «Сестрі» (1859), допомагав матеріально. У 1836 р. вийшла заміж за кирилівського маляра Бойка Федора Кіндратовича. Ще з дитячих років вона була вірною приятелькою Тарасові, ці відносини підтримувались протягом всього життя. Поет відвідував сестру під час кожного приїзду в Кирилівку. Тарас постійно хвилювався за сестру, тому в листах просив рідню, щоб допомагала і наглядала за нею. За змогою допомагав їй матеріально. Ярина народила п'ятеро дітей: Іларіона, Логвина, Івана, Лаврентія та дочку Василину. Найніжніше ставлення до меншої сестри Ярини Шевченко зберіг до самої смерті. Приїжджаючи на батьківщину, він зазвичай зупинявся у неї і завжди любив бесідувати з нею, як він її викупить, як вона з дітьми будуть вільними, як він облаштує її життя. Особливо багато на цю тему говорив Шевченко в останній свій приїзд у рідний край, 1859 року, але смерть не дала здійснити задушевні бажання. Молодша сестра Тараса Ярина прожила 48 років. Удень похорону поета зроблене фото, на якому є і Ярина.

Віталій Анасійович Пилипенко, праправнук Василини Федорівни Бойко, дочки Ярини, народився у 1940 р., військовий. Закінчив Львівський університет. Любив літературу, писав вірші. З-під пера Віталія вийшли дві збірки віршів: «Поле засіяно» і «Балади». У своїх віршах пише про обдарованість слов'ян, про взаємне збагачення двох культур.

Варфоломій Григорович Шевченко

Варфоломій Григорович Шевченко народився 11 червня 1821 р. у Кирилівці. Рано осиротів, був усиновлений купцем. Навчався, 1838 р. одружився.

У 1840-х Варфоломій став ще й свояком поета, оскільки поетів брат Йосип одружився з Мотрею — сестрою Варфоломія. Варфоломій Григорович був «чоловіком письменним і тямущим», як писав про нього Пантелеймон Куліш. Він зумів викупитися з кріпацтва, й 1844 р. уже служив у конторі пана Енгельгардта.

Варфоломій познайомився з поетом на початку 1844 р. Ще до цієї зустрічі листувався з Тарасом Шевченком, зокрема писав поетові листи від його брата Микити. Під час зустрічі поет читав Варфоломієві вірші, уривки з поеми «Кавказ»... «Я слухав, притаївши дух; волосся у мене піднялося дибом», — згадував Варфоломій.

Тарас Шевченко під час приїзду в Україну 1859 р. побував у Варфоломія в Корсуні. Відтоді листування поета з Варфоломієм Шевченком особливо пожвавилось. Збереглися 23 листи поета до Варфоломія і 11 від нього до поета. Тарас Шевченко називав свого родича «єдиним щирим другом».

Варфоломій Шевченко допомагав поетові викупити родичів із кріпацтва. Саме Варфоломій Шевченко став самовідданим помічником поета, коли той надумав купити шматок землі на Дніпровій кручі, збудувати там хату й поселитися в ній. Проте цим планам не судилося здійснитися.

Понад 30 років – до останніх своїх днів – Варфоломій Шевченко клопотався про збереження й упорядкування могили Тараса Шевченка на Чернечій горі в Каневі. Було це непросто, оскільки влада й поміщики, дізнавшись, хто є хто, намагалися швидше спекатися поетового брата. За ним постійно стежили поліція та жандармерія. Варфоломій Григорович змушений був раз у раз змінювати місце проживання своєї родини. До речі, 1864 р. за зв'язки з польськими повстанцями Варфоломій Шевченко перебував під слідством.

1869 р. елисаветградському міщанину Варфоломієві Шевченку вдалося укласти з Канівською міською думою контракт, який давав йому право на спадкове користування півдесятиною землі, на якій похований прах Тараса Шевченка. Незадовго до смерті Варфоломій Григорович за 100 карбованців сріблом викупив орендований шматок землі під

Шевченковою могилою й подарував його місту Каневу. Це давало можливість захистити могилу умовами, які були викладені в дарчій записці. Разом із землею Варфоломій Шевченко подарував місту ще й 3000 карбованців сріблом, які вклав до державного банку, заповівши, щоб проценти з тієї суми міська влада використовувала на утримання святині на Чернечій горі. На подарованій землі не дозволялося нічого будувати, не можна було перетворювати її на кладовище. Водночас могила мала бути відкритою для відвідувачів.

Сам же Варфоломій Григорович помер 1892 р. Його поховали у селі Буряківці Радомишльського повіту, де він доживав віку в своїй доньки. Могилу його втрачено.